

Filatelista

ČASOPIS SAVEZA
FILATELISTA SRBIJE

BROJ 259

ДВОРСКОЈ КАНЦЕЛАРИЈИ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА ПЕТРА II

БЕОГРАД, ЈУЛИ 2006. БЕОГРАД

SFK

KOLEKCIONARSKJE AUKCIJE

PRIPREMANJE I VOĐENJE AUKCIJA

FILATELIJE NUMIZMATIKE
RETKE KNJIGE PLAKATI
GRAVIRE AKCIJE
RAZGLEDNICE
OSTALE KOLEKCIONARSKJE
OBLASTI OD PAPIRA

KONSTANTNO PRIMANJE MATERIJALA
ZA DVE AUKCIJE GODIŠNJE

OTKUP I STRUČNA PROCENA

COLECTIONIERS AUCTIONS

PREPARATION AND AUCITON RUNNING

PHILATELY NUMISMATICS
RARE BOOKS POSTERS
ENGRAVINGS SHARES
PICTURE POSTCARDS
OTHER PAPER COLLECTABLES

CONSTANTLY ACCEPTING MATERIAL
FOR TWO YEARLY AUCTIONS

BUYING & EXPERT EVALUATION

SFK GOSPODAR JEVREMOVA 56
YU 11000 BEOGRAD
TEL. +381 11 334-39-26; +381 63 201-018
E MAIL : FILAKRST@EUNET.YU

ФИЛАТЕЛИСТА FILATELISTA

ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

Излази четири пута годишње,

Овај број часописа је бесплатан.

Поштански трошкови се плаћају посебно (за авионску пошту + 130 динара за Европу, односно 160 динара за прекоморске замље).

Мали огласи до 20 речи 400 динара; свака даља реч 15 динара; за правна лица 1:1 страна 2.000 динара.

Published four time at year by Union of Philatelists of Serbia

Address: Sremska 6/IV, YU - 11000 Belgrade
Tel/Fax: +381 11 638 751
PO Box 702

Little advertisements: First 20 words € 25.00; each additional word € 0.50; IRC accepted

Unless otherwise stated, all items may be reprinted, provided that the proper information is given of source and author.

CIP - Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

656.835

ФИЛАТЕЛИСТА: Filatelistа часопис Савеза филателиста Србије / Одговорни уредник В.Д. Ђорђе Радичевић. - Год., бр. 1 (1949)-. Београд: Савез филателиста Србије, 1949-. - 23 cm

ISSN 0430-4063 = ФИЛАТЕЛИСТА
(Београд)

COBISS.SR-ID 16523778

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Ђорђе Радичевић
Слободан Меанџија
Предраг Анђић
Милан Вујовић

.....

*Рукописи се не враћају.
Марке или други материјал послије због снимања враћамо у прејорученом писму или по договору.
Прејоручавање дозвољено, уз навођење извора и аутора, уколико другачије није наведено.*

Издавач:

Савез филателиста Србије

Администрација:

Београд, Сремска 6/IV
Тел: 011/638-751

e-mail: philserb@eunet.yu
YU ISSN 0430-4063

Тираж: 500

Штампа:

Đorđe Radičević

PORUKE PRIVREMENOG UREDNIŠTVA

Koliko je poznato časopis FILATELISTA u svom šezdesetogodišnjem izlaženju do sada je napravio najdužu pauzu. Poslednji 258. broj izašao je sa redakcijskom oznakom AVGUST 2004. Zašto, kako i zbog čega, šta se sve to u međuvremenu desilo, može da bude suviše dugačka priča. Verovatno dosadna i tužna. S najboljim namerama sredinom marta o.g. izabrano je novo rukovodstvo SFS, a prethodno uredništvo je prestalo sa radom.

Na prvoj sednici predsedništva SFS u novom sazivu održanoj krajem aprila t.g. data je inicijativa da se nezavisno od daljeg toka pripreme naših zahteva i molbi prema JP PTT SRBIJA i Preduzeću JUGOMARKA o globalnoj podršci filateliji i dinamici takve podrške, pokrene, ako je ikako moguće dalje izlaženje našeg glasila. Pitanje novog uredništva i glavnog i odgovornog urednika časopisa ostavljeno je za kasnije, a misija uredništva za naredni 259. broj poverena je užem predsedništvu. Nije sporno da je priprema predloga sastava novog uredništva dosta složena, kako zbog prirodnog zamora materijala ili potpune amortizacije jednog dela naših kapaciteta i potencijala a delom zbog manje ili više destruktivnog ili negativističkog stava pojedinih kolega. Nadajmo se da su neke od tih pojava prolazne i da će vremenom preovladati entuzijazam i ljubav prema filateliji u svim važnim aspektima, pa i kada je u pitanju tzv. društveni rad. Za to vreme a do izbora novog glavnog i odgovornog urednika i uređivačkog odbora, pade nam u dužnost da se uz druge zadatke i obaveze pobrinemo o narednom broju časopisa. Nimalo lak zadatak pri čemu niko od nas četvorice ni nema posebnog afiniteta ni talenta za takav posao.

Da se ipak još zadržimo na nekim po nama važnim pitanjima kada je u pitanju časopis, njegova uređivačka politika, sadržaj i drugo. Naše glasilo je vremenom, ako to pažljivi posmatrač želi da analizira, od stručno-informativnog postepeno preraslo u studijski časopis sa filatelističkim temama, koje

predstavljaju najsloženije oblasti filatelije i poštanske istorije. Te teme međutim prevazilaze filatelističko zanimanje, pa i interesovanje, većine članova organizacije i filatelista uopšte. Stručni aspekt časopisa sve više je izgleda tumačen, kao izbor pojedinačnih tema i oblasti, a ne kao obrazovni aspekt, koji treba da nam pomogne da svi naučimo o filateliji ono što nam je potrebno da bi na pravilan način i sa solidnim poznavanjem svih elemenata, sakupljali marke i pravili kolekcije. Same kolekcije po svojim temama su onda ta posebna i dodatna stručna i svekolika znanja.

U želji da časopis po svom sadržaju i u obimu i tehničkoj opremljenosti, koju budžet dozvoljava nastavi da izlazi po želji većinskog dela članstva, smatramo da treba delimično koristiti iskustva koja već imamo iz bliže i dalje prošlosti samog časopisa. Ono što je informativno treba da zauzme nešto obimnije mesto u sadržaju. Sadržaj iz tematskih oblasti, moderne filatelije, prikladne vesti i zanimljivosti i mnogo što šta drugo takođe. Vesti iz pošte isto tako. Eto, to su istovremeno naše glavne poruke, a na uređivačkom odboru, koji će biti imenovan je da pedantnije proceni svaku pojedinačnu potrebu i stalne rubrike narednih brojeva. Već u ovom broju uočićete da smo nešto od toga pokušali. Naravno to traži i znatno širi krug saradnika, pa očekujemo kako vaše sugestije, tako i priloge za naredne brojeve.

Dakle, pred čitaocem je 259. broj našeg časopisa FILATELISTA koji nosi redakcijsku oznaku JULI 2006. Časopis se pojavljuje upravo u vreme proslave značajnog jubileja našeg velikana Nikole Tesle i njegove 150. godišnjice rođenja. Časopis je izgledom i sadržajem sav u tom znaku. Potrudili smo se da obezbedimo napise uglednih ličnosti, poznavaoaca života i dela Nikole Tesle, a donosimo i prikaz Tesline izložbe u PTT Muzeju. Naravno, na način da bude sačuvana naša posebna filatelistička prepoznatljivost i zanimanje. Da napomenemo na kraju da ni ovog broja ne bi bilo bez dobrih ljudi i filatelističkih entuzijasta, koji su ličnim priložima to omogućili.

Akademik Aleksandar Marinčić

JUBILEJ NIKOLE TESLE

Vlada Republike Srbije, u povodu 150. godišnjice rođenja Nikole Tesle, proglasila je 2006. godinu za Godinu Nikole Tesle.

Kao prilog ovoj proslavi, Muzej PTT je priredio izložbu posvećenu životu i delu Nikole Tesle. Autor izložbe je Dragoljub Poposki, istoričar umetnosti, koji je sakupio obimnu građu i brojne fotografije, rasporedivši ih na šezdesetak panoa. Prigodni tekstovi uz fotografije napisani su jasno i koncizno upoznaju posetioce sa neophodnim detaljima u vezi fotografija. Izložba prikazuje život Nikole Tesle i sva mesta kroz koja je prolazio i u kojima je duže ili kraće boravio. Deo posvećen životu i radu u Americi je najobimniji jer je tamo proveo najviše vremena i ostvario praktično sve svoje izume. Celokupan pisani tekst je koncizna, bogato ilustrovan, Teslina biografija koja se lako čita i pamti.

Ime i delo Nikole Tesle danas stoji visoko na listi velikana koji su doprineli modernoj civilizaciji i kvalitetu života ljudi. Bez preterivanja možemo reći da su Teslini izumi utkani u svaku poru našeg savremenog života.

Nikola Tesla je ponikao iz malog sela Smiljana u Lici, gde je odgajan u plemenitoj porodici pravoslavnog sveštenika prote Milutina i majke Đuke, prave srpske majke iz narodnih pesama, požrtvovne i do kraja odane svojoj ulozi majke, supruge i vaspitača svoje dece. Svoju ljubav prema roditeljima i sestrama, svoju veliku tugu zbog gubitka jedinog brata, Nikola Tesla je dirljivo opisao u svojoj autobiografiji 1919. godine. Podstreke koje je dobio od roditelja i sredine u kojoj je odgojen ostavile su neizbrisivi trag na čitav Teslin život i on se često prisećao uspomena iz njegove postojbine Like i prelepih

Plitvičkih jezera. Svoju ljubav prema roditeljima iskazao je i spomenicima koje je u Gospiću podigao svom dragom ocu i majci.

Gonjen unutrašnjim nagonom da se posveti nauci mladi Nikola Tesla je posle završene gimnazije u Rakovcu kod Karlovca, napustio svoju postojbinu u Vojnoj krajini i otišao na studije u Grac. Čini se da je njegov bujni temperament već na drugoj godini studija bio zasićen načinom studiranja i njegov kreativni duh kreće u ono što je on kasnije opisao kao „traganje za tajnama prirode”. Možda je tome doprineo i gubitak stipendije Vojne krajine ili nezainteresovanost oca za njegov uspeh, a možda i splet drugih okolnosti o kojima se tek danas znaju detalji. Kasniji nastavak studiranja u Pragu takođe nije pomogao da Tesla okonča studije i stekne diplomu. Mnogo godina kasnije kada je postao „fellow” američkog udruženja elektro inženjera Tesla je kao diplome naveo počasne doktorate i magistrature niza Univerziteta koje je stekao rezultatima svoga rada.

Osnovni podsticaj da krene u prvo veliko traganje za savršenim električnim motorom datira iz ranih Teslinih studentskih dana. Kada je posle burnih pet godina, provedenih u Gracu, Mariboru, Pragu i Budimpešti, došao do otkrića obrtnog magnetskog polja bila je to za njega veće uzbuđenje nego, kako je Tesla pisao: „Što bi za Pigmaliona bilo kada bi video da je oživela njegova statua idealne žene”.

Shvatajući značaj načinjenog otkrića, koje će ubrzo izmeniti svet, Tesla je svim silama nastojao da nađe načina i puta da realizuje svoj izum. Svoje ideje Tesla je smatrao racionalnim i njihova realizacija bila je za njega „pitanje života i smrti”. Kasnije je svoj stav istraživača formulisao na još jedan interesantan način:

„Naučnik ne teži neposrednom rezultatu. On ne očekuje da će se njegove napredne ideje spremno prihvatiti. Njegova dužnost je da postavi temelje za one koji će doći, i da ukaže na pravi put”. On živi i radi sa pesnikom koji kaže:

*Pruži mi uzvišenu sreću
da to i ostvarim vrednim radom svojih ruku*

*i ne dopusti da se umorim
 Ne, to nisu prazni snovi;
 Zasad samo izdanci,
 jednom će nam to drveće
 dati plod i hlad.
 (Geteova nada).*

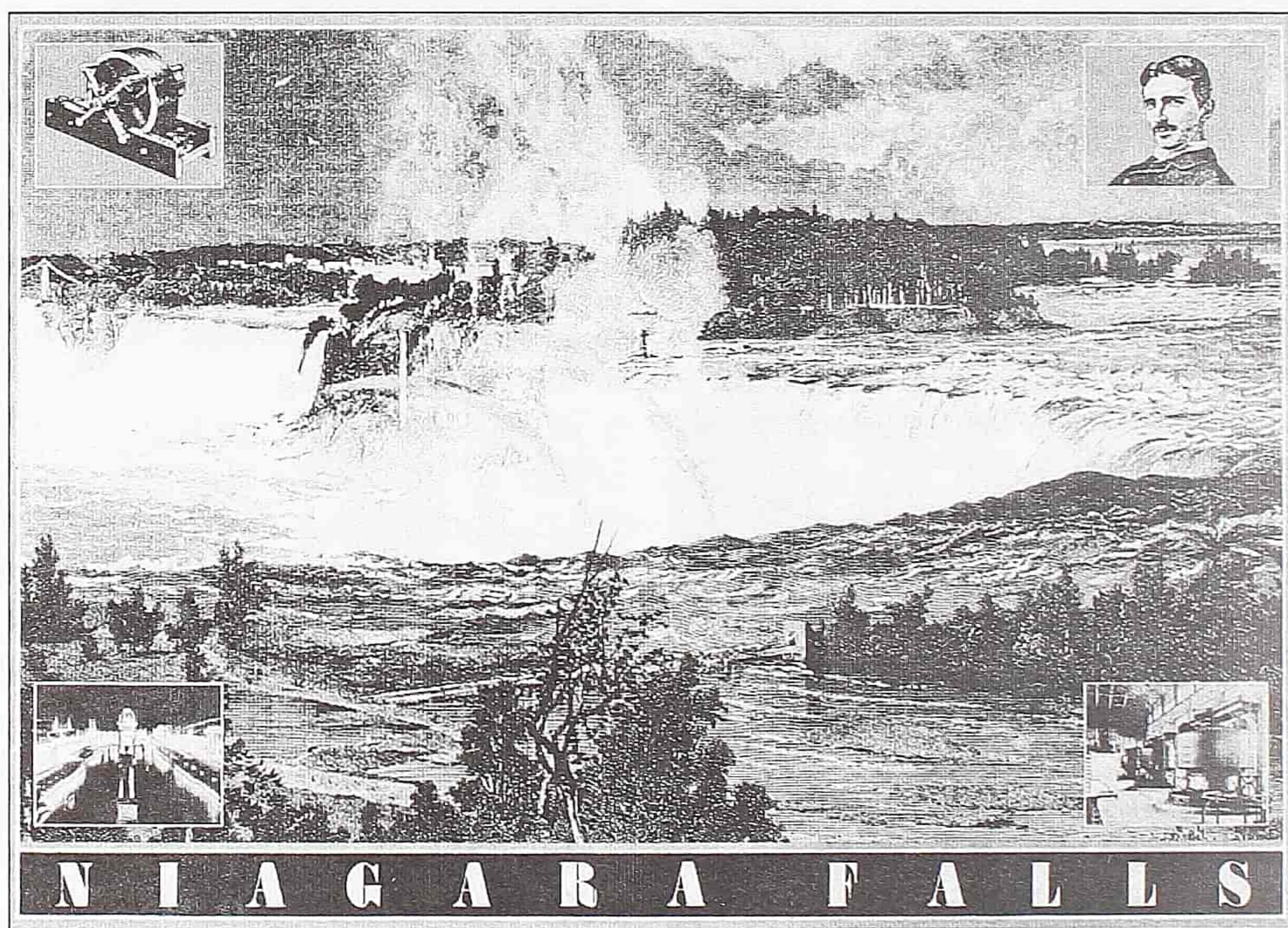

Dolazak u Ameriku 1884. godine i zaposlenje kod jednog od najvećih električara ondašnjeg sveta Edisona, nije donelo željeno rešenje na planu novog motora koje je on tada imao u rukama. Bio je to motor koga pogone naizmjenične struje koje se sa malim gubicima mogu prenositi na velika rastojanja, karakteristika koju Edisonov sistem jednosmernih struja nije posedovao i nije mogao da ostvari. Uz to, Teslini motori sa obrtnim poljem su bili tako savršeno jednostavni da i danas, čitav vek iza burnog razvitka elektrotehnike, oni još uvek dominiraju i prisutni su na svakom koraku. Teslinom indukcijom i sinhronom motoru mogu se, naravno, naći i neke zamerke, ali isto tako ne možemo da se nadvimo njihovoj neverovatnoj usklađenosti sa prirodom struja koje ih pogone, da bi se o njima mogle ispredati bajke.

Od momenta stupanja na američko tlo, Tesla se sukobljava sa novim teškoćama ali njegova snaga je ogromna. On radi na usavršavanju mašina i regulatora jednosmerne struje ali samo zato da bi ostvario svoj, sad već uobličeni polifazni sistem naizmjeničnih struja. Za nepune tri godine boravka u Americi on se izborio za mesto svog novog sistema, podnosi seriju istorijskih patenata i zatim drži predavanje pred najuglednijim ličnostima i tako se probija u sam vrh električara onog doba. Umesto Edisona, od koga je Tesla mnogo očekivao a nije dobio ništa, u život Tesle stupa pronalazač i industrijalac Džordž Vestinghaus i oni postaju saradnici i prijatelji. Iz ove saradnje svet je, pre nešto više od jednog veka, dobio prvu veliku hidroelektranu na reci Nijagari, a nešto pre toga oni su, 1893. godine, trijumfovali na Svetskoj izložbi u Čikagu, gde je definitivno Teslin polifazni sistem preuzeo ulogu nosioca svetske elektrifikacije, što je ostalo i do današnjih dana.

Za nemirni stvaralački duh Tesle, polifazni sistem je bio tek početak i u narednim godinama on stvara nove generatore struja viših učestanosti, uvek sa

ciljem da stvori nešto što će biti od koristi. Njegovi elegantni i efikasni generatori struja visokih učestanosti su opet prvi u svetu i na bazi ovih drugi ostvaruju prve snažne radio stanice sa kontinualnim strujama. U traganjima za novim izvorima naizmjeničnih struja, on paralelno radi na njihovim primenama za električno osvetljenje i drugim primenama u industriji i medicini. Težeći uvek ka novim otkrićima on realizuje efikasne izvore svetlosti i u jednom patentu zaštićuje novi visokonaponski, visokofrekventni generator poznat ubrzo kao „Teslin transformator”. Bio je to početak nove lavine pronalazaka kako Teslinih, tako i drugih. Teslin transformator postaje i ostaje, slično kao i Teslini motori, prisutan u mnogo električnih aparata od Teslinog vremena do danas: kao pogon efikasnih izvora svetlosti, rendgenskih aparata, industrijskih pogona, automobila i svakog radija i radio-stanice.

Posle trijumfa na Nijagari Tesla postaje slavan i relativno bogat. Međutim, njegova priroda usamljenog istraživača, drži ga na rastojanju od drugih koji bi mu mogli pomoći na finansijskom planu. U potonjim godinama on se trudi da formira kompanije pod svojim imenom i kontrolom, ne prekidajući nit svojih istraživanja. Među finansijerima Teslinih radova javljaju se imena nekoliko bogatih ljudi onoga doba, neki od njih su mu bili i prijatelji, ali podvig koji je ostvario sa Vestinghausom više se nikad nije ponovio. U svom životnom poduhvatu, kada je hteo da kruniše svoja istraživanja na radiju, Tesla se oslonio na jednog od najbogatijih ljudi Amerike početkom ovog veka, Pierpont Morgana i sa njim sklopio ugovor da napravi svetski centar. Čuveni arhitekta projektovao mu je zgradu, izgradio je i antenu ali sve to nikad nije okončao. Suprotno pisanju štampe onoga vremena, Teslin svetski centar nije bio čak ni

laboratorija, kao što je bila ona u Kolorado Springsu, i zbog nedostatka sredstava radovi su stali negde oko 1903-05. godine. Razočaran, Tesla praktično napušta radiotehniku i pored toga što je imao nekoliko briljantnih otkrića specijalnih prijemnika za zaštićeni prenos poruka i za izdvajanje slabih signala, i nadasve osnovni plan radija u vidu sistema četiri podešena kola koji je podneo 1897. godine. Ne može se reći da se Tesla nije borio: u Arhivu Muzeja Nikole Tesle u Beogradu postoje brojna pisma Tesle Morganu u kojima se Tesla trudi da objasni svoje namere i moli za sredstva da okonča gradnju svog Svetskog centra. Morgan ostaje neumoljiv. Verovatno je tome doprineo i uspeh Markonija koji je 1901. godine uspeo da prenese radio signale preko Atlantika i tada Tesla gubi primat u javnim radio-komunikacijama. Morgan je očekivao da preko Teslinih patenata radija ovlada svetskim radijom, a sam Tesla, koji je previše verovao u svoju prednost pred rivalima, izgleda da nije predvideo takav razvoj događaja. On je 1898. godine javno prikazao model brodića kojim je upravljao bežičnim putem i stekao značajne poene u borbi za radio-primat, ali je ubrzo posle toga odbio da javno prikaže svoj radio sistem u trci jahti u Njujorškoj luci, zaokupljen svojim radio sistemom koji je nameravao da koristi „pored prenosa informacija i za prenos snage”. Očigledno Tesla je pogrešio što je insistirao na gledištu da je „njegov sistem radija” nešto drugo od Hercovog i tako dao šansu Markoniju i drugima da grade „svoje sisteme” koje su patentni uredi prihvatili, a grešku su ispravili mnogo godina kasnije kada su poništili patent Markonija 1943. godine. Tada, pa i do danas u svetu se formiralo i održalo uverenje da je Markoni tvorac radija, a Teslino ime se ne pominje ni među šest pionira radija.

Napuštajući radio i struje visokih frekvencija Tesla se vratio nekim starim idejama u oblasti mašinstva. Konstruisao je nove turbine i pumpe ali ni tu nije postigao komercijalni uspeh. Od ovih svojih radova nekako je preživljavao, stalno u nadi da se vrati na realizaciju bežičnog prenosa energije. Na tome je mogao da insistira jer se niko nije dalje upuštao u njegov sistem koji je za prenos velikih iznosa snaga zahtevao 100 milionske napone. Tesla je smatrao da će tako ustalapati električno opterećenje Zemlje i čak je dovesti u stanje električne rezonanse. Savremeni radio inženjeri ni ne pomišljaju na takve mogućnosti, a oni koji se bave bežičnim prenosom energije rade sa radijacijama u mikrotalasnom području gde se energija kanališe u snopu.

Poslednje godine svog života Tesla je proveo u nemaštini i jedini prihod mu je stizao od vlade Jugoslavije. I dalje je radio ali kako je izgubio svoje laboratorije još početkom ovog veka sve su to bile ideje bez potvrde ili provere. A te ideje bile su često fantastične i neverovatne, one su rušile njegov ranije stečeni ugled i podelile ljude koji su pratili Teslu na one koji su te ideje smatrali vrednim za neku budućnost i na one koji su ga isključili iz redova realnih stvaralaca. Poslednje godine svog života Tesla je proveo u samoći izolovan od spoljnog sveta. Umro je na Božić 7. januara 1943. godine u hotelskoj sobi hotela Njujorker.

Priznanja od raznih univerziteta i ustanova počeo je da prima u doba svoje mladosti i to se nastavilo negde do gotovo polovine XX veka. Prve počasne doktorate primio je 1894. godine kada je i izabran za dopisnog člana Srpske kraljevske akademije. O Tesli se ponovo pisalo kada je primio Edisonovu medalju 1917. godine i naročito kada je 1919. napisao svoju autobiografiju. Za svoj 75 rođendan primio je čestitke od mnogih velikih naučnika onog doba. Godine 1936. dobio je veliki broj priznanja iz čitavog sveta a u Jugoslaviji je održan veliki naučni skup i mnogi velikani nauke su govorili o Tesli. Tada je osnovno Društvo „Nikola Tesla” i postavljeni temelji instituta „Nikola Tesla”. Godine 1979. Društvo „Nikola Tesla” osnovalo je fond i redovno dodeljivalo nagrade više od deset godina, a onda je nastupio period u kome se prekinula ova tradicija. Godine 1956. na Drugom velikom skupu o Nikoli Tesli obelodanjeno je da je usvojena jedinica magnetske indukcije i dato joj je ime „Tesla”. Tada je otvoren i Muzej Nikole Tesle u Beogradu i objavljena su sva Teslina glavna dela na engleskom. Do danas su objavljena na srpskom i engleskom jeziku Teslina predavanja, članci i patenti. Onima koji stvarno žele da upoznaju Teslino delo sada više nema prepreka da to i učine čitajući autentičnog Teslu bilo na engleskom, bilo na srpskom jeziku. Danas se na savremeni način obrađuju dokumenta u Muzeju Nikole Tesle i verujemo da će uskoro biti dostupna za obradu istraživačima iz čitavog sveta. Na ovo Muzej obavezuje i odluka UNESCO koji je 2003. godine uvrstio Arhiv Muzeja u svetsku baštinu.

Ove godine proslavlja se 150. godišnjica Teslinog rođenja, pod pokroviteljstvom Vlade Republike Srbije. Na rođendan Nikole Tesle 10. jula u Centru Sava održaće se centralna proslava. SANU, zajedno sa tehničkim fakultetima Beograda, Novog Sada, Niša, sa institutima Nikola Tesla i Mihajlo Pupin iz Beograda, učestvuje u organizaciji šestog međunarodnog simpozijuma Nikola Tesla na koji su pozvani ugledni inostrani i domaći poznavaoци Teslinog rada. U SANU se priprema i nova izložba o životu i delu Nikole Tesle. Mnoge druge ustanove i Ministarstva nauke, kulture, energetike i dijaspora su organizatori i učesnici raznih manifestacija tokom čitave 2006. godine.

U raznim zemljama sveta takođe se pripremaju proslave Teslinog jubileja. Pozivi za saradnju stigli su iz Kanade, Australije, Austrije i td.

Godina 2006. je proglašena godinom Nikole Tesle i to je prilika da se podsetimo velikih dela našeg zemljaka i njegovih doprinosa razvoju modernog sveta, Srbina iz Like koji svoje poreklo nikad nije zaboravio i kako je rekao prilikom posete Beogradu 1892. godine: „Ako ikada postignem nešto značajno, najviše će me radovati što je to delo jednog Srbina”

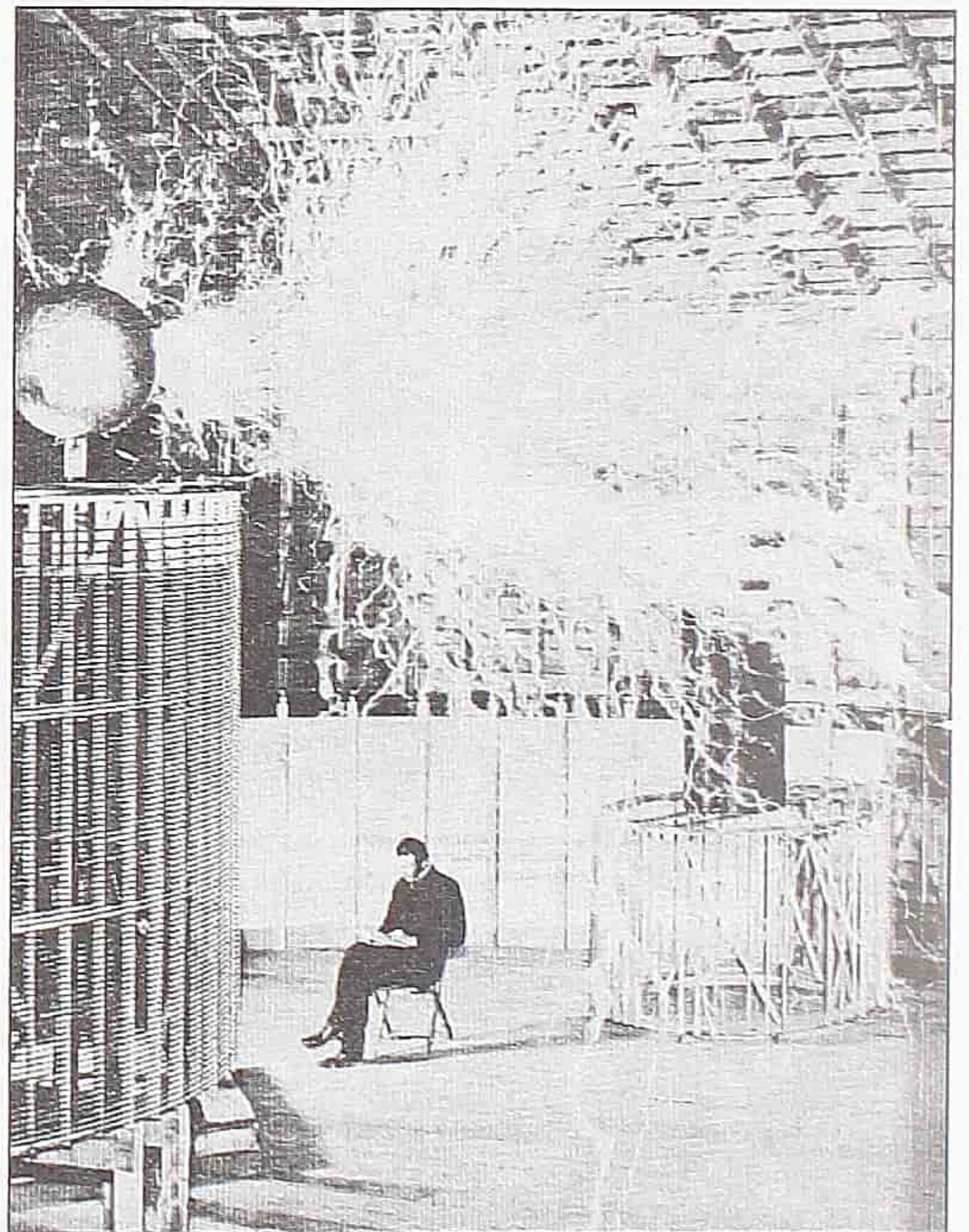
Teslino delo živi već čitav vek i živeće još dugo, a zašto je to tako najbolje ilustruju reči samog Nikole Tesle: „Naučnik ne teži neposrednom rezultatu. On ne očekuje da će se njegove napredne ideje spremno prihvatiti. Njegova dužnost je da postavi temelje za one koji će doći, i da ukaže na pravi put”.

Dragoljub Poposki

IZLOŽBA U PTT MUZEJU „VEK I PO OD ROĐENJA NIKOLE TESLE”

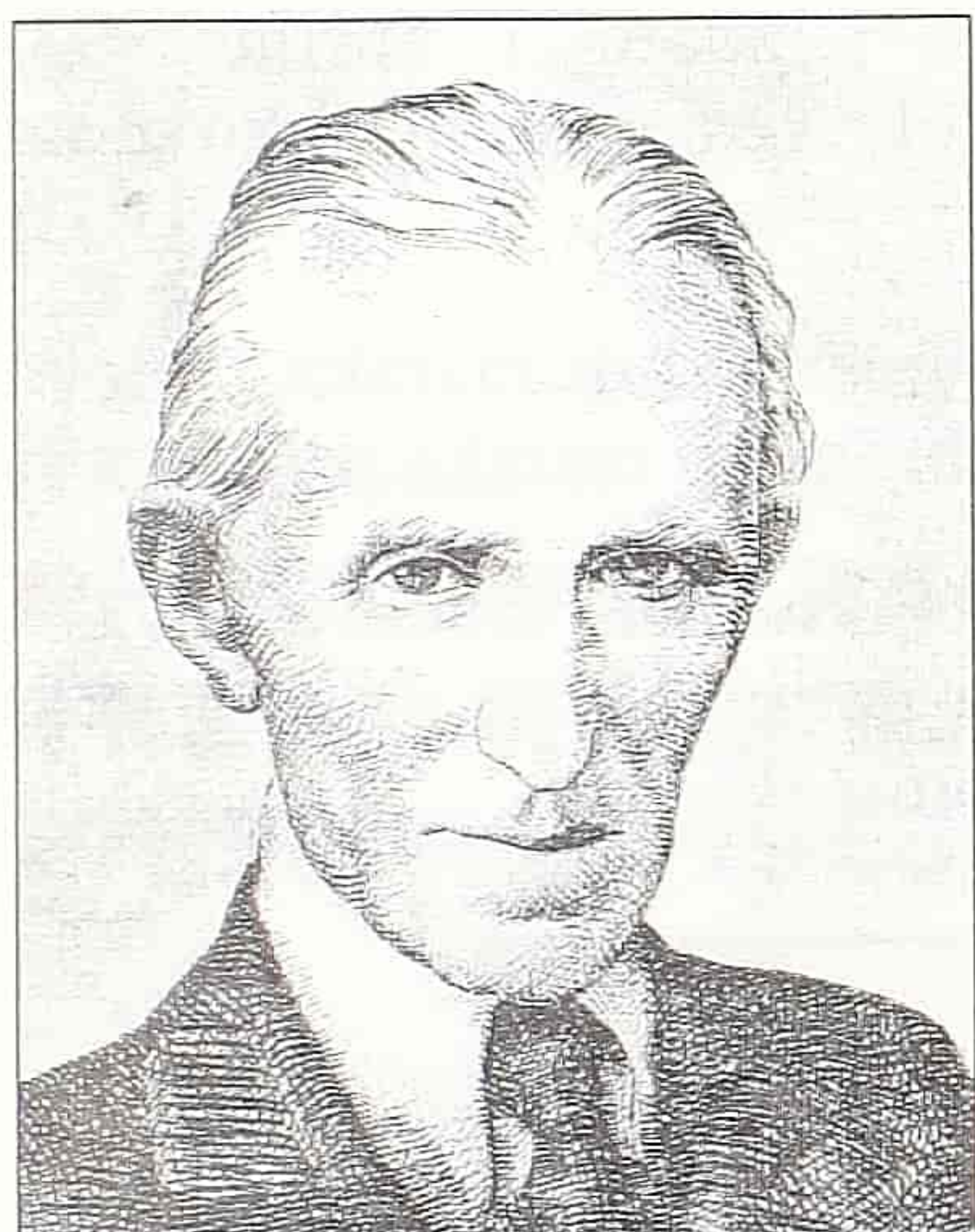
PTT muzej se aktivno uključio u obeležavanje jubileja Nikole Tesle i uz izuzetne napore pripremljena je prigodna naučno-popularna izložba o velikom čoveku i naučniku Nikoli Tesli. Kao autor izložbe bio sam suočen sa velikim zadatkom da bar delimično proniknem u Teslin život i rad. Tesla je izuzetno kompleksna ličnost i kao čovek i kao naučnik, prepun fantastičnih ideja, koje nisu bile shvaćene ni u doba kada je on živeo, pa i danas, jer je on sa svojim idejama išao mnogo ispred svih. Niko nije bolje opisao Teslu, na način, kako je on sam to uradio u svojim tekstovima koji su objavljeni u brojnim časopisima i posebno u autobiografiji „Moji izumi” iz 1919. godine. Skoro da je u samo jednoj rečenici opisao ceo svoj život:

„Moj je život bio neprestano treperenje između agonije neuspeha i blaženstva uspeha”. Ili pak davne 1884. godine, posle dolaska u SAD, izjavio je: „Ono što sam iza sebe ostavio bilo je lepo, fascinantno i umetnost u svakom pogledu, ono što ovde vidim je mehanizovano, grubo i neprivačno. Da li je ovo Amerika?”. Bez obzira na ovu konstataciju on je nastavio da radi i stvarati. Svojim pronalascima je iznenadio i zadivio svet.

Izložba je donekle prikazala život Nikole Tesle, vreme i uslove u kojima je živeo i radio, prikazani su rezultati njegovog naučnog rada kojima pomera i usmava civilizacijske tokove. Međutim, izložba je unekoliko ostala otvorena, nema kraja i zaključka, jer sve ideje ovog našeg velikog naučnika još uvek nisu u potpunosti prepoznate ni shvaćene.

Nikola Tesla na poštanskim markama

Veliki doprinos Nikole Tesle nauci, bio je i biće veliki izazov PTT upravama da preko prigodnih i redovnih poštanskih maraka, prigodnih koverata, maksimum karata i specijalnih žigova, obeležavaju jubilarne godišnjice Nikole Tesle.

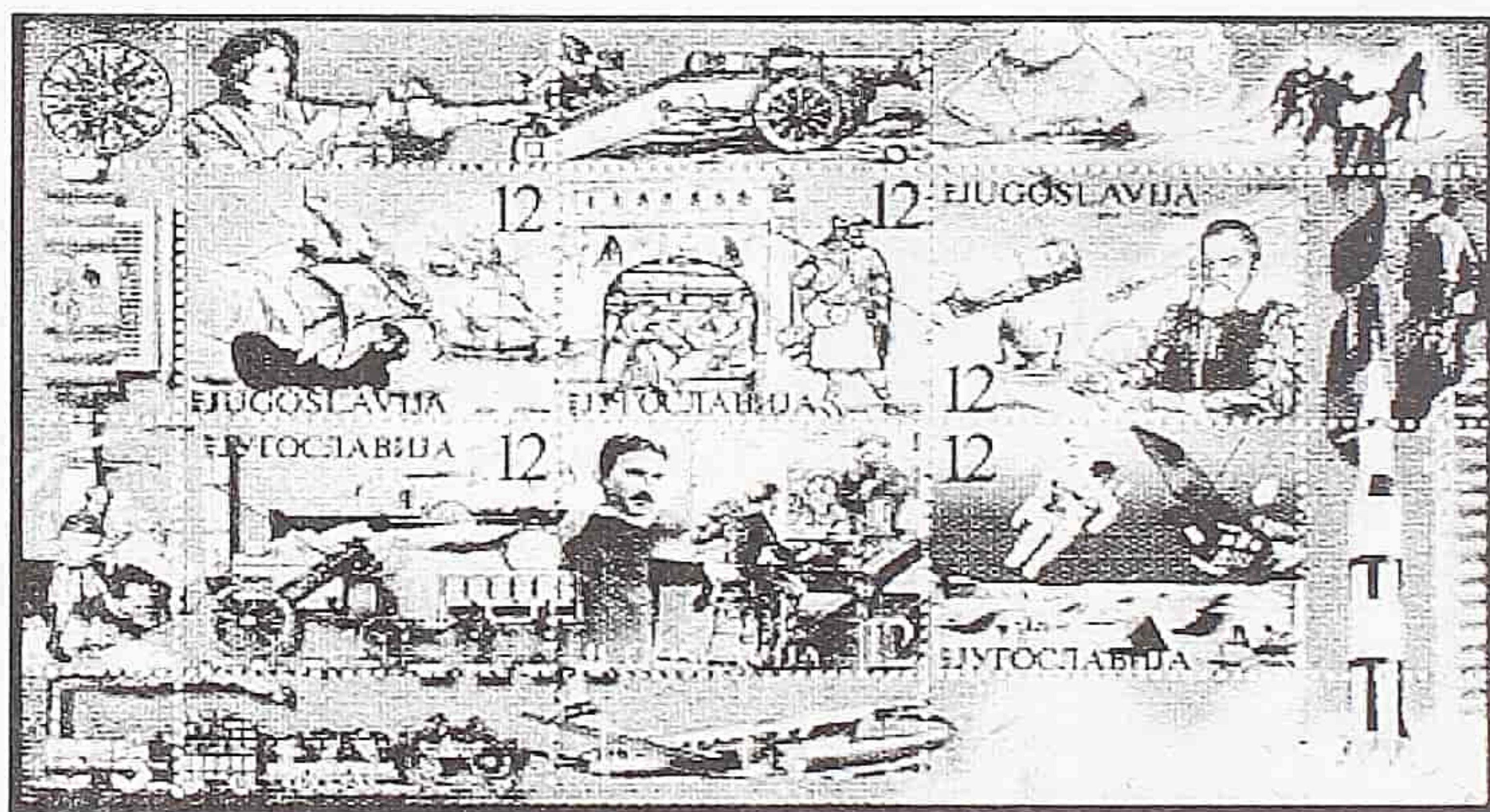
Povodom Teslinih jubileja do sada su kod nas štampane sledeće serije:

- povodom 80. godišnjice rođenja Nikole Tesle emitovane su poštanske marke 28. maja 1936. godine.
- povodom 10. godišnjice smrti Nikole Tesle, 7. januara 1953. godine, pošta FNRJ izdala je prigodno izdanje od dve vrednosti po nacrtu P. Dabovića, a prema skulpturi Ivana Meštrovića.
- povodom obeležavanja 100. godišnjice rođenja Nikole Tesle štampana je nova serija prigodnih poštanskih maraka 10. jula 1956. godine, Na markama su prikazani Teslin indukcionni motor, transformator, telekomanda i lik Nikole Tesle

Prvi dan - 10.VII.1956 - First Day Cover

- povodom 120. godišnjice rođenja Nikole Tesle izdata je poštanska marka 10. jula 1976. godine. Marka prikazuje spomenik Nikole Tesle na Nijagarinim vodopadima.
- ova marka korišćena je na prigodnom kovertu sa specijalnim žigom izdatim prilikom otvaranja spomen pošte „Nikola Tesla” u njegovom rodnu mestu Smiljanu, 15. jula 1988. godine.
- u seriji od četiri vrednosti „Znameniti ljudi”, izdatoj 1. aprila 1993. godine na jednoj marki prikazan je lik Nikole Tesle, prema likovnom rešenju Marine Kalezić.
- novembra 2000. godine, u prigodnoj seriji poštanskih maraka i bloka posvećenim „U susret III milenijumu” na jednoj od 6 maraka prikazan je i pronalazač Nikola Tesla.
- Zajednica JPTT je emitovala 19. marta 2001. godine seriju od dve vrednosti. Lik Nikole Tesle radio je umetnik Radomir Bojanić.

- ove godine obeležava se 150. godišnjica od rođenja Nikole Tesle 1856-2006. godine. Tim povodom štampane su marke od dve vrednosti, blok, prigodan koverat, dve maksimum karte i serija prigodnih razglednica prema likovnom rešenju Marine Kalezić.

Na novčanicama, portret ili skulptura, redovno se prikazuju na apoenima raznih vrednosti.

Damir Novaković

PREGLJED MARAKA I POŠTANSKE ISTORIJE TRSTA, RIJEKE, ISTRE I SLOVENSKEG PRIMORJA 1945 - 1947.

Posljednjih tridesetak godina malo je napisano o ovom području jugoslavenske filatelije. U malom broju objavljenih priloga, umjesto rezultata novih istraživanja, uglavnom se ponavljaju davno poznate informacije publicirane u ranim posleratnim godinama, a često i davno utemeljene pogrešne tvrdnje. Zbog rijetkosti materijala zbirke koje su nastajale bile su opsegom skromne i samim tim nepogodne za studijski filatelistički rad. Stoga se ovim prilogom, namijenjenim široj grupi sakupljača ovog zanimljivog područja, rado odazivam pozivu dr Jovana Veličkovića. Članak je skraćena verzija nekoliko poglavlja knjige koju pišem o ovom području i koju se nadam objaviti krajem slijedeće godine. Naravno, kad se radi o kompleksnom zadatku, a imajući u vidu i praktična ograničenja pisanja za časopis, ova tema se može prikazati samo u glavnim crtama, uz propratne ilustracije, popis sekundarne literature, poštanskih ureda i tarifa.

Istorijsko-politički pregled

U geografskom smislu ovo se područje nalazi na sjeverozapadu bivše Jugoslavije i sastoji se od teritorijalnog pojasa približne širine 50 kilometara, od Kanalske doline i rijeke Soče blizu austrijske granice do Tršćanskog zaliva, kroz koji danas prolazi slovensko-talijanska granica, te poluostrva Istre, grada Rijeke i nekoliko jadranskih ostrva, od kojih spominjemo Brione, Cres, Mali Lošinj, Susak i Unije. (Sl. 1)

Sl. 1 ~ Geografska karta Zone B po Bogdanu C. Novaku „Trieste 1943-1954”

(Napomena: Otoci Brioni, Cres, Lošinj, Unije, Susak, Srakane i Ilovik, koji su pripadali Zone B nisu prikazani na ovoj karti)

Kroz vekove mnogi su se gospodari promijenili nad ovim područjem. U novijoj historiji Trstom, dijelom Istre i Slovenskim primorjem vladala je Austrija, dok je zapadna obala Istre s ostrvima bila venecijanski posjed. Propašću Venecije i pobjedom nad Austrijom Napoleon je konsolidovao ove zemlje unutar Ilirske provincije, no nakon kratkog vremena njegovim porazom cijelo područje palo je pod Austriju, koja je njime vladala do kraja Prvog svetskog rata. Kraljevina Italija ušla je u taj sukob podstaknuta Londonskim ugovorom, kojim joj je bilo obećano Slovensko primorje, Trst, Rijeka, deo Dalmacije i većina ostrva, što je na mirovnoj konferenciji uz podršku Francuske i Velike Britanije i zatražila. Nova Kraljevina SHS nije joj se mogla odupreti, iako je uspela da delomično ograniči njene zahteve u Dalmaciji. Rapalskim ugovorom sklopljenim 1920. cijelo je spomenuto područje pripalo Italiji. Istim ugovorom potvrđen je status „slobodnog grada” Rijeke, koji se pod udarom talijanskih aspiracija održao samo četiri godine, kad je i taj grad prešao pod talijansku upravu (1924). Kapitulacijom Italije 1943. celo područje postaje deo tzv. Talijanske Socijalne Republike, Mussolinijeve tvorevine pod nemačkim nadzorom, uprkos hrvatskim zahtevima za Istrom i jadranskim ostrvima.

Krajem aprila 1945. nemačkom kapitulacijom u severnoj Italiji pala je i Mussolinijeva Socijalna Republika. Partizanske snage prodirući s jugoistoka zajedno s lokalnim jedinicama brzo su iskoristile novonastale okolnosti i zauzele ovo područje; drugim rječima, zavisno o političkoistorijskom stanovištu čitaoca, došlo je do „oslobođenja” odnosno „okupacije” bivšeg talijanskog prostora. Detaljan opis vojnih operacija može se naći u brojnim vojnoistorijskim studijama, no u svrhu ovog članka treba navesti da je invazija Istre počela krajem aprila s Cresa i Malog Lošinja, koji su bili zauzeti već 21.04.1945. Glavne snage jugoslavenske vojske koje su sudjelovale u ovim borbama bile su Četvrta armija, iz pravca Hrvatske, i Deveti korpus, iz pravca Slovenije. Velika pomorska baza u Puli konačno se predala 06.05.1945, Trst je djelomično zauzet 01.05.1945, a predaja ostataka njemačke vojske uslijedila je 02.05.1945. Jedinice jugoslavenske armije uspjele su doseći Monfalcone i Goricu, nekih dvadesetak kilometara severno odnosno severozapadno od Trsta. Borba za Rijeku također je započela krajem aprila i grad je konačno zauzet 03.05.1945.

Uprkos bliskoj suradnji sa saveznicima u Italiji, nije bilo nikakvog prethodnog sporazuma o upravi nad ovim područjem. Napredujući kroz Italiju anglo-američke snage sastale su se sa svojim partizanskim saveznicima početkom maja u Trstu, Monfalconeu i drugdje u Julijskoj krajini, ali sa sasvim drugim vojnim i političkim namerama, te je na terenu došlo do neugodnih situacija, a ponekad i manjih sukoba.

Zahtevom za ovo područje jugoslovenska je strana želela ispraviti, po jugoslovenskom mišljenju, nepravedne i nametnute odluke i ugovore u međuratnim godinama. S druge strane, zapadni saveznici polagali su veliku pažnju

kako na talijansko javno mnijenje i nesređenu političku situaciju, tako i na vojni značaj luka i puteva, imajući u vidu probleme snabdjevanja svojih snaga u Austriji i južnoj Njemačkoj, te nisu bili spremni podržati jugoslavenske namjere.

Privremeni dogovor o podeli u dve okupacione zone sklopljen je na prijedlog generala Morgana (tzv. Morganova linija) i potpisan u Beogradu 09.06.1945. Manje praktične promjene dodane su na licu mesta daljnim dogovorom između generala Morgana i Jovanovića 20.06.1945. Uglavnom, jedna i druga strana ostale su na zauzetim pozicijama, s izuzetkom da su jugoslavenske snage zadržale Rijeku, ali su morale predati Trst i Pulu zapadnim saveznicima. Područje zapadno od Morganove linije i pulska enklava nazvane su Zonom A pod savezničkom upravom, a ostatak na istočnoj strani Zonom B pod jugoslavenskom vojnom upravom.

Povlačenje granica na budućoj mirovnoj konferenciji trebalo se zasnivati na etničkom principu, no treba imati u vidu da se radi o području mešanog stanovništva, koje je u međuratnim godinama dodatno naseljavano Talijanima iz pasivnih krajeva južne Italije. U političke i pregovorne svrhe s obje je strane mnogo pisano o toj mješavini i svi stari i novi popisi stanovništva analizirani su u detalje. S neutralnog stanovišta može se primetiti da su obe strane bile delomično u pravu: Talijani su dominirali u gradovima i većim mjestima, a Hrvati i Slovenci u selima i okolici. Dodatno, i slično nekim drugim sredozemnim lukama, po Trstu i Rijeci bilo je dosta naseljenog poslovnog stanovništva raznolikog, ponekad i egzotičnog porijekla. Obe zainteresirane strane uporno su zastupale svoj stav, a od predsjedavajućih sila Sjedinjene Države i Velika Britanija uglavnom su podržavale Italiju, Sovjetski Savez Jugoslaviju, dok je Francuska bila manje-više neopredeljena. Konačni dogovor, kao i obično, nije zadovoljio ni jednu ni drugu stranu, a nepristrasan posmatrač mogao bi zaključiti da su Talijani nepovoljno prošli u zapadnoj Istri, a Jugoslaveni u zaleđu Trsta, u tzv. Beneškoj Sloveniji.

Po odluci Pariske mirovne konferencije, koja je stupila na snagu 16.09.1947, velika većina područja pod jugoslovenskom vojnom upravom pripala je Jugoslaviji. Dodatno su joj pripali grad Pula i dio bivše Zone A u neposrednoj okolici Trsta, dok je Italiji pripao veći dio Zone A s gradovima Monfalcone, Gradisca i Gorizia. Nije došlo do sporazuma u pitanju samog grada Trsta i dijela Tršćanskog zaliva, za koji je bilo predviđeno da postane „slobodnim gradom” po predratnom modelu Danziga. Ovo, daleko manje područje, nazvano „Slobodnom teritorijem Trsta”, isto je bilo podjeljeno na Zonu A i B, koje su ostale pod angloameričkom odnosno jugoslovenskom vojnom upravom. Aranžman se pokazao kao privremeno, a ne dugoročno rješenje, posebno u pogledu tzv. Hladnog rata i informbirovske krize. Pod pokroviteljstvom Velike četvorice konačno je došlo do bilateralnog sporazuma između Jugoslavije i Italije (potpisan 05.10.1954), kojim je 26.10.1954. uve-

dena civilna talijanska odnosno jugoslavenska vlast u zonama, s manjom graničnom ispravkom u jugoslovensku korist. Konačni sporazum kojim su bivše zone de iure uključene u Italiju odnosno Jugoslaviju postignut je tek Osimskim sporazumom koji je potpisan 10.11.1975. i ratificiran 1977.

Poštanska istorija

Pred kraj rata na ovom području poslovale su tri poštanske službe, dve službene i jedna privatna. Pošta Talijanske Socijalne Republike održavala je takvu lokalnu, nacionalnu i međunarodnu službu kakva se mogla očekivati u kasnim ratnim prilikama, dok su Nijemci održavali tzv. Deutsche Dienstpost, uglavnom za svoje potrebe. Dodatno je radila i privatna partizanska pošta po kurirskom sistemu. Ni njemačka ni partizanska pošta ne ulaze u okvir ove studije.

Talijanska lokalna poštanska (a i politička) administracija zasnivala se na podjeli po provincijama. U poštanskom smislu svaka provincija imala je provincijalnu poštansku direkciju u glavnom gradu provincije, koja je bila nadležna nad svim poštanskim uredima. Uredi su se, po obimu usluga i značaju mesta u kojem su se nalazili, delili na collettorie (sabrna mjesta s vrlo ograničenom službom), ricevitorie I, II, III (primajuće urede I, II i III klase), te na urede u većim mestima, dalje podeljene na ufficio principale (glavni ured) i ufficio succursale (podružni ured).

Jugoslovenska vojska u maju 1945. zauzela je delimično ili potpuno četiri talijanske provincije: tršćansku, goričku, riječku i pulsku. Popis poštanskih ureda Kraljevine Italije objavljen u proljeće 1943. navodi oko 250 ureda koji će se naći na jugoslavenskoj strani Morganove linije, iako je vrlo vjerovatno da u vreme sporazuma Morgan-Jovanović jedan deo tih ureda više nije poslovaao zbog ratnih prilika.

Marke u opticaju koje su pred sam kraj rata nađene u depoima sastojale su se od obje redovne serije Talijanske Socijalne Republike, tzv. Monumenti distrutti, i prigodne serije Fratelli Bandiera, nekoliko vrednosti s pretiskom ili bez pretiska iz redovne serije Kraljevine Italije, tzv. Imperiale, odnosno paralelne avionske redovne serije, tzv. Artistica. Popis maraka nađenih u tršćanskom depou, uz gorenavedene marke, sadrži i određenu količinu paketskih, vojnih i dostavnih maraka, te nešto dopisnica i ostalih poštanskih cjelina.

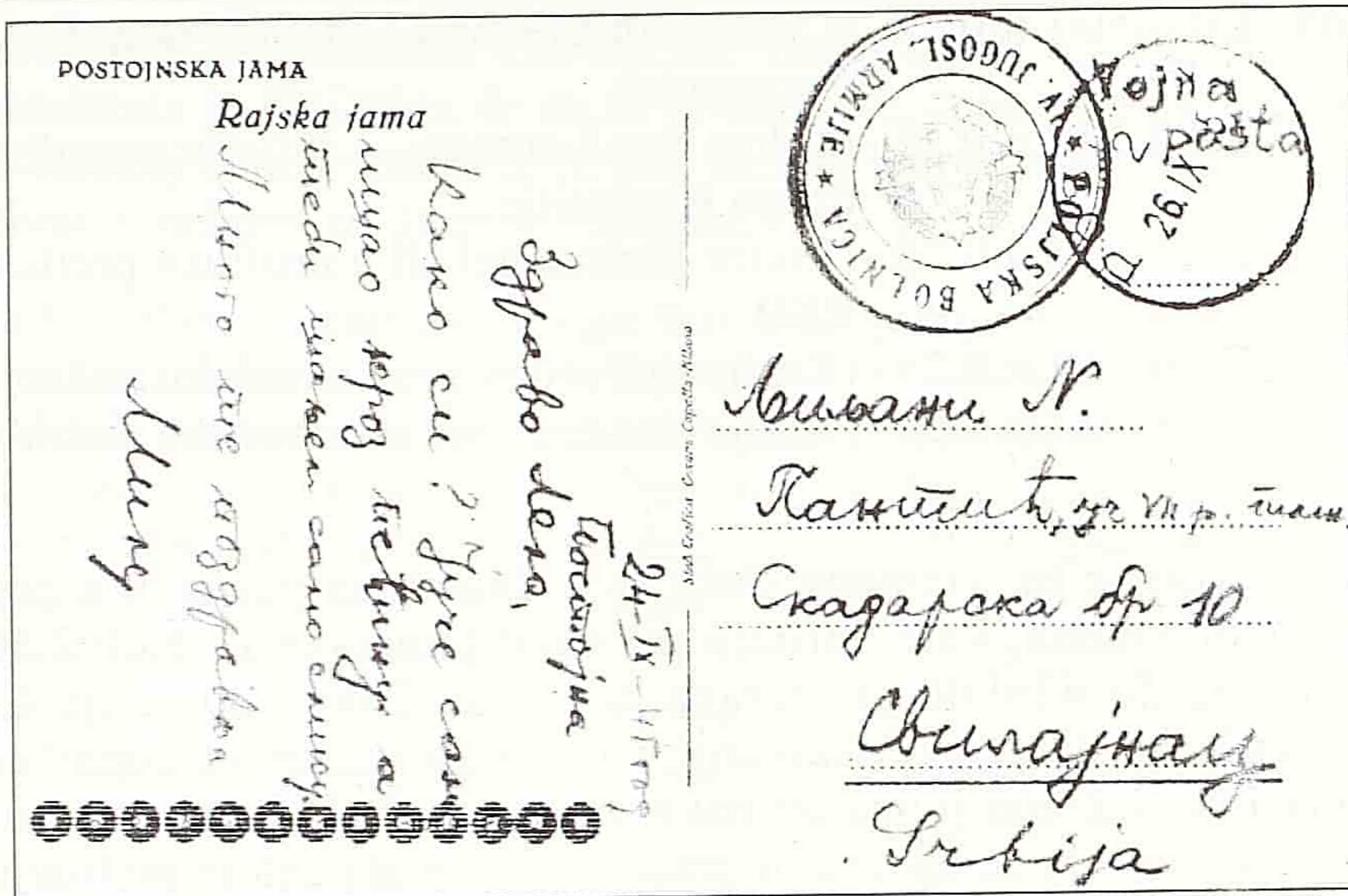
Valuta u opticaju na ovom području bila je u početku talijanska lira izdanja Banco d'Italia. U septembru 1945. osnovana je s jugoslovenske strane Gospodarska banka za Rijeku, Istru i Slovensko primorje, koja je izdala svoju valutu, tzv. jugoliru, 18.10.1945, početno u jednakoj vrednosti s postojećom talijanskom lirom. Odnos obje lire utvrđen je u omjeru 3.333 za jedan jugoslovenski dinar. Odlukom vojne uprave talijanska lira je devalvirana prema jugoliri 27.10.1946, s novim odnosom 2 talijanske lire = 1 jugolira.

Postepeno je talijanska lira povučena iz prometa i jugolira je ostala jedina valuta u Zoni B.

Uskoro po završetku rata nastojalo se obnoviti poštanski promet. Kako je već spomenuto, pre maja 1945. cijela regija bila je pod stranom poštanskom administracijom, koja je delovala na drukčiji i ponešto manje centralizovan način nego jugoslovenska pošta. U tom smislu bilo je jedino moguće iskoristiti postojeću administrativnu strukturu, njenu distribuciju i urede, te je stoga početni jugoslovenski pristup tom zadatku bio lokalni. Zbog tog razloga postoje tri provizorna izdanja u tri različita centra i nekoliko raznih tarifa, namenjenih ograničenom području individualnih direkcija. Nešto kasnije, delimično iz političkih motiva, slovenska je pošta pokušala u jedinstvenu službu organizovati delove tršćanske i goričke provincije koji su pripali Zoni B. Poštanski uredi pulske provincije ostali su se bez matične pošte cesijom Pule zapadnim saveznicima, te su isprva neformalno, a kasnije i formalno, pripali Rijeci. Konačno, 20.08. 1945. Naredbom br. 6 Vojne uprave osnovana je jedinstvena poštanska direkcija Zone B s sjedištem u Rijeci. Namena ove naredbe izražena je u uvodnom paragrafu: „Da bi se poštansko-telegrafska i radio služba na području Julijske krajine, Istre, Rijeke i Slovenačkog primorja odvijala po jedinstvenom planu i pod jednim rukovodstvom”.

Treba posebno naglasiti da je za poštansku istoriju ovog područja neobično važno shvatiti da je služba u početku bila lokalizovana unutar bivših talijanskih direkcija, da je postepeno konsolidovana odvojeno na hrvatsku i na slovensku stranu, te da je potpuno objedinjena tek u kasnoj 1945. Stoga treba razmotriti zbivanja unutar svake direkcije pojedinačno, barem do Naredbe br. 6, a i poslije, jer i novoujedinjena služba pokazuje neke tragove ranijih slovenskih inicijativa.

U razmatranju poštanske istorije jedna vrsta poštanskih pošiljaka predstavlja osobite poteškoće. Radi se o vojnoj pošti, dakle o privatnim dopisima poslanim od vojnih osoba rodbini i prijateljima, ili o službenim pošiljkama poslanim od strane vojnih ureda i pomoćnih vojnih službi. Dosta pitanja o vojnoj pošti iz ovog područja i vremena nije do sada razjašnjeno i daljnja su istraživanja preko potrebna. No u okviru ovog članka treba ustvrditi da je u prvim mjesecima nakon završetka rata, u skladu s tada važećim propisima, vojna pošta slana bez naplate poštarine ukoliko je bila označena kao takva riječima: „vojnika”, „vojna pošta” i slično, te ujedno ovjerena žigom vojne jedinice ili ustanove. Prije obnove civilne poštanske službe takva je pošta usmjeravana vojnim kanalima do odredišta ili barem do prvog civilnog ureda koji je u to vrijeme radio. Stoga postojanje takvih dopisa nije samo po sebi indikativno za obnovu odnosno rad pošte na nekoj specifičnoj lokaciji, ako se na tom objektu ne nalazi i redovni žig otpremnog poštanskog ureda. Samo u kasnijem periodu, kad se takvi žigovi obično nalaze na vojnim pošiljkama, oni postaju potvrdom da je u određeno vrijeme poštanski ured poslovao.

Sl. 2 ~ Razglednica poslana bez naplate poštarine kao vojna pošiljka: Postojna - Svilajnac, 26.09.1945.

Napomena: „vojna pošta” u gornjem uglu i službeni žig vojne ustanove

Poštanska istorija grada Pule 06.05.1945. - 22.09.1945.

Nekoliko nedelja posle ulaska u grad jugoslavenske su snage morale napustiti Pulu. Povlačenje je počelo 16.06, a završeno je 21.06.1945. U međuvremenu, verovatno krajem maja, mesni Narodnooslobodilački odbor naložio je da se marke zatečene u depou pulske direkcije pretiskaju i time prilagode za poštansku upotrebu. Dokument nije sačuvan, ali postoji kratko obaveštenje u lokalnim novinama o započinjanju prometa 09.06.1945. i o novoj tarifi). Pretiskano je ukupno petnaest maraka u lokalnoj pulskoj tiskari Valacchi, s riječju ISTRA i s novom nominalom. Marke su u promet puštene postepeno, i to:

09.06.1945	Lit 1.00/Lit 0.50	(„Italia turrita” - simbol Italije)
	Lit.1.50/Lit 0.50	(„Tamburino” - bubnjar)
	Lit.2.00/Lit.1.00	(Opatija Monte Cassino)
11.06.1945	Lit.0.10/Lit.0.05	(Crkva San Ciriaco)
	Lit.1.00/Lit.0.50	(Victor Emmanuel III en face s pretiskom RSI)
	Lit.2.00/Lit.1.00	(Kraljevina redovna - Julije Cezar)
	Lit.2.00/Lit.1.00	(Kraljevina redovna za avionsku poštu)
16.06.1945	Lit.0.50/Lit.0.25	(Braća Bandiera)
	Lit.2.00/Lit.1.00	(Braća Bandiera)
	Lit.5.00/Lit.2.50	(Braća Bandiera)

20.06.1945	Lit.0.50/Lit.0.25	(Crkva San Lorenzo — tamna pozadina, prvo štampanje)
	Lit.0.50/Lit.0.25	(Crkva San Lorenzo — svijetla pozadina, drugo štampanje)
	Lit.1.50/Lit.0.75	(Victor Emmanuel III u profilu s pretiskom RSI)
	Lit.0.50/Lit.0.25	(Kraljevina redovna za avionsku poštu)
	Lit.1.00/Lit.0.50	(Kraljevina redovna za avionsku poštu)

Razni izvori iz tih vremena slažu se u datumima puštanja u promet i u pretisnutim količinama, koje variraju od 4400 primeraka L. 5.00/2.50 marke Braća Bandiera do 436900 primeraka marke L. 2.00/1.00 Julije Cezar. Iz datuma je vidljivo da se pretiskivanje i puštanje u promet događalo u isto vreme kada i povlačenje jugoslovenske vojske. Sam pretisak riječju ISTRRA upućuje na namjeru da se to izdanje pusti u promet na celom području pulske direkcije, koje je obuhvaćalo veći dio Istre i ostrva. Zbog promene vlasti nije došlo do puštanja u promet u bilo kojem mjestu u Istri izvan Pule, ali je činjenica da je jedan deo naklade četiriju marka koje su bile gotove pre povlačenja jugoslavenske vojske odnesen u Rijeku, gdje će biti ponovo pretisnute novom nominalom i puštene u promet, ne samo u službi pulske direkcije nego u jedinstvenoj poštanskoj službi Zone B. Pretisnute marke koje su ostale u Puli ušle su u normalnu upotrebu samo kod tri poštanska ureda u samom gradu: *Pola Centro, Pola 1 Largo Oberdan i Pola 2 San Policarpo*.

Kod pretisnutih maraka postoji nekoliko vrsta pogrešaka i posebnosti u pretiscima: uglavnom kosi, pomaknuti i obrnuti pretisci, koji većinom nisu rijetki. Postoje vrlo uspješni falsifikati, kako normalnih pretisaka tako i pogrešaka i posebnosti.

Dugo godina, a i dan-danas, mnogi katalozi i publikacije smatraju ovo izdanje neslužbenim ili u najboljem slučaju poluslužbenim. To je posledica kampanje koju je krajem četrdesetih godina vodio tada vrlo utjecajan Hrvatski filatelistički savez, uz pomoć vodećih filatelista iz drugih republika, motiviran s jedne strane filatelističkim idealizmom, ali i usko nacionalnim razlozima, uz blatantno zatvaranje očiju pred neospornim činjenicama, pa čak i stanovit sakupljački jal.

Njihovi argumenti za nepriznavanje ovog izdanja, uglavnom objavljeni u časopisu *Filatelija*, mogu se sažeti u četiri tačke. Prvo, uz nevoljno priznanje da je pretisak naručen od strane službenog tijela, Narodnooslobodilačkog odbora u Puli, iznesen je prigovor da dokument o pretiskivanju nije sačuvan, te da izdanje nije retroaktivno priznato poznatom Odredbom br. 19 iz aprila 1946. Drugo, tvrdilo se da se marke sigurno nisu mogle kupiti u pošti, jer niko nije vidio ispravno poslano pismo nego samo neke lokalne filatelističke tvorevine. Treće, postavilo se pitanje zašto bi saveznici dozvolili upotrebu maraka pretis-

nutih od strane Jugoslovena kad su već imali svoje marke. Napokon, kao četvrto istaknuta je činjenica da su se te marke u doba pisanja mogle nabaviti samo po visokoj ceni u Italiji, te je ona služila kao završni dokaz da se radi o špekulativnom izdanju na štetu sakupljača.

Svi ti njihovi argumenti mogu biti lako pobijeni današnjim znanjem i novim nalazima, iako su neki već bili pobijeni i u njihovo vreme. Prvo: Narodnooslobodilački odbor svakako je bio ovlašten da zatraži pretiskivanje maraka; konačno, razni su oslobodilački odbori diljem Jugoslavije, a i Evrope, to i činili s markama nađenim u raznim depoima. Nadalje, dokumentacija se nije sačuvala ni za prvo ni za drugo provizorno riječko izdanje, a ni za prvo ljubljansko štampanje redovnih maraka. Ta izdanja retroaktivno su legalizovana Odredbom br. 19 objavljenom 26.04.1946. S obzirom na vrijeme koje je proteklo i na činjenicu da je pulski provizorij bio u prometu samo nekoliko dana pod jugoslovenskom upravom, a mnogo dalje pod savezničkom administracijom, ne treba se čuditi da tom odredbom nije legalizovan. Napokon, radilo se o izdanju iz grada koji u tom trenutku nije bio pod jugoslavenskom kontrolom i za koji se tada nije znalo da li će se ikad pod tu vlast vratiti.

Drugo, marke su se svakako prodavale na pošti. O tome postoji izvještaj nepristranog posmatrača već iz tog vremena, a do danas je pronađeno tridesetak pisama i dopisnica poslanih izvan grada Pule koja se moraju po bilo kojem kriteriju smatrati privatnom odnosno poslovnom nefilatelističkom poštom (Sl. 3). Prigovor da takvih pisama nije bilo po Jugoslaviji četrdesetih godina lako možemo objasniti činjenicom da je stanovništvo Pule velikom većinom bilo talijanske narodnosti, te je pisalo uglavnom u zapadnom smjeru.

Treće: prigovor da su saveznici mogli upotrebljavati vlastite marke moglo se vrlo lako pobiti već u to vrijeme, no začudo ostao je bez odgovora. Pogled u bilo koji katalog otkrio bi čitaocu da su prve savezničke marke s pretiskom AMG VG izdane 22.09.1945., dakle tri mjeseca kasnije od pulskog provizorija.

Za razliku od jugoslovenskih vlasti koje, doktrinarno zaokupljene antifašističkom borbom, nisu bile voljne upotrijebiti bilo kakve oznake bivše vlasti, u cijeloj Zoni A saveznici, koji od toga nisu prezali, rješili su nedostatak maraka na jednostavan i praktičan način, dozvolom da se upotrijebe marke zatečene u depoima do izdanja njihovih vrednosnica. Već prvi broj savezničkog službenog lista donosi Naredbu br. 9, potpisanu od strane pukovnika A.C. Bowmana, zaduženog za civilne službe, u čijem članu 5. doslovce stoji: „da će upotreba poštanskih maraka s pretiskom AMG VG započeti nakon što se iskoriste marke zatečene na terenu”.

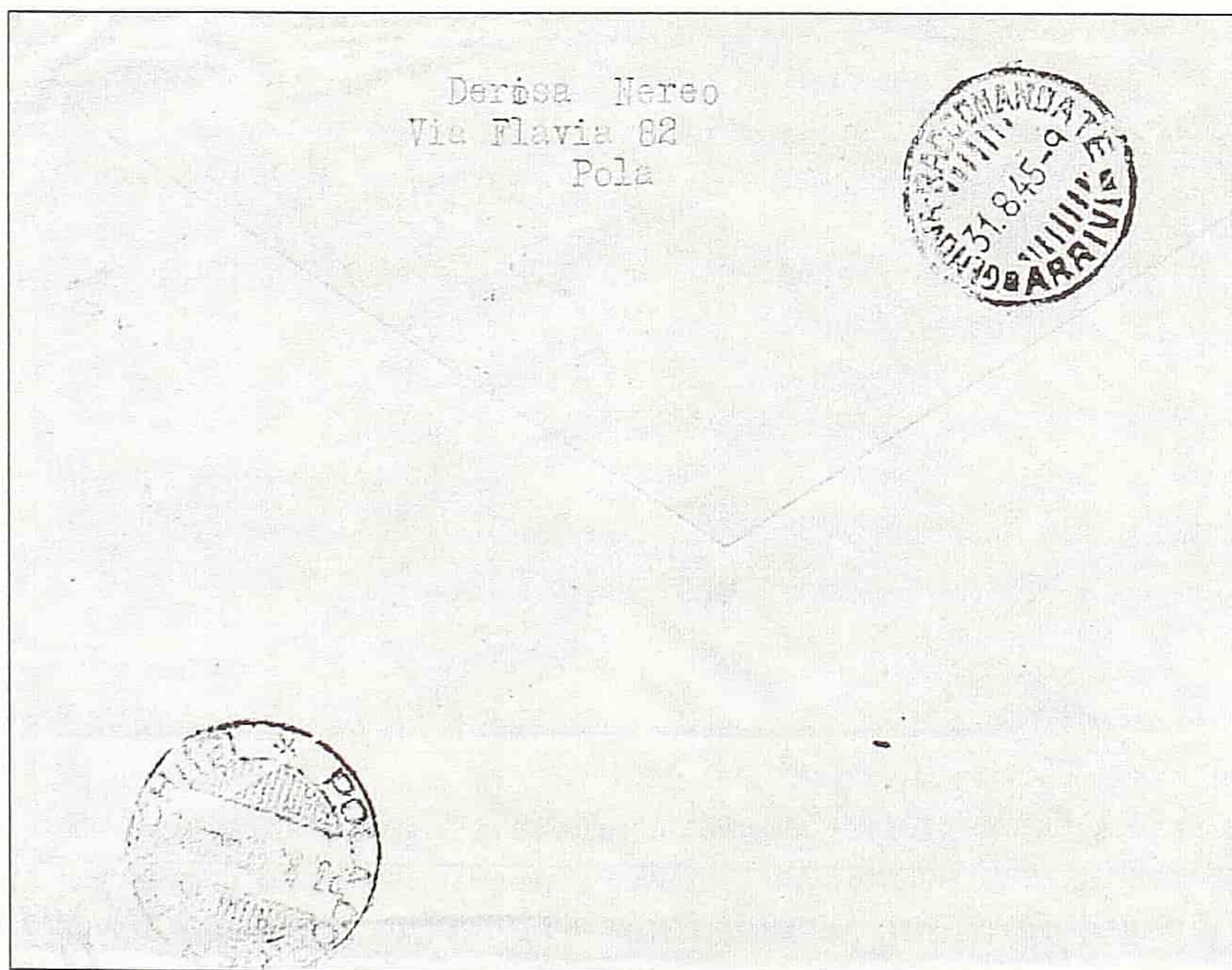
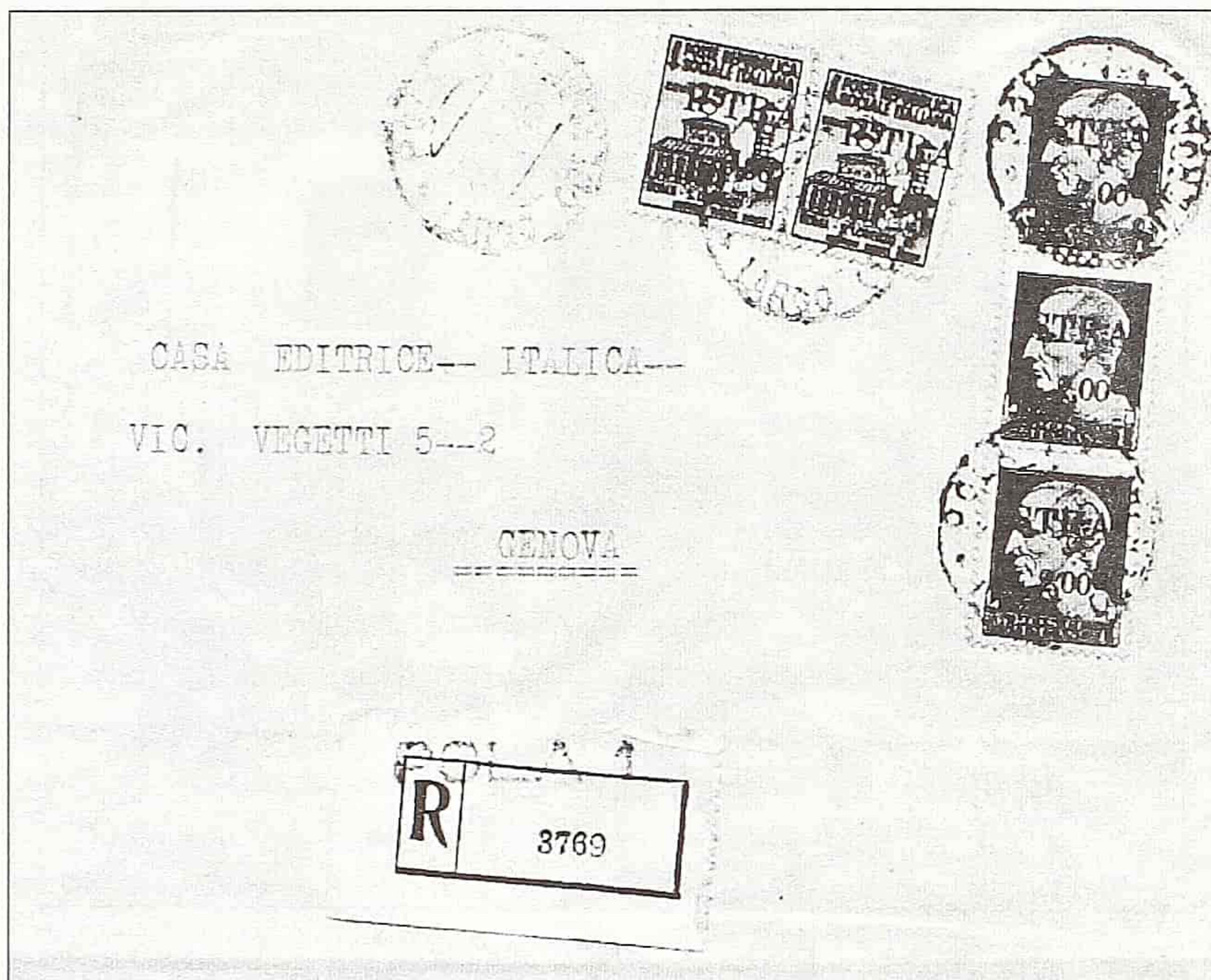
U razmatranju četvrtog argumenta, da li se radi o filatelističkom odnosno spekulativnom izdanju, po mišljenju pisca ove studije treba zaključiti suprotno. Pretiskane količine odražavaju i po izboru maraka i po nominali zal-

ihe koje bi se mogle očekivati u jednoj pokrajinskoj direkciji potkraj rata. Na prigovor da su neke marke pretisnute u malim količinama u špekulativne svrhe, može se odgovoriti da je svrha pretiskivanja bila da se valorizira i ponovo pusti u promet cela zatečena zaliha. Treba također primijetiti da – za razliku od tršćanskog provizorija – ovo izdanje nema nikakvu, a kamoli zamašnu doplatu. Doduše, ostaje činjenica, simptomatična za te okolnosti i za ta vremena, da su neki promućurni ljudi iskoristili pojavu ovih maraka da pretvore svoju ušteđevinu ili kapital u vrijednost namijenjenu nekom budućem filatelističkom tržištu.

Čini se da do većeg prekida poštanske službe u Istri nije došlo, budući da su poznati primjerci privatne pošte poslani krajem maja iz nekih mesta pod kontrolom pulske direkcije. Nažalost, osim nekoliko primjeraka vojne pošte, prenesene, izgleda, vojnim kanalima, dosada nije poznat ni jedan privatni ili poslovni dopis poslan iz samog grada Pule s datumom pre izlaska pulskog provizorija i službenog početka prometa s Jugoslavijom i s područjem pod jugoslovenskom vojnom upravom 09.06.1945. Slobodno se može pretpostaviti da je promet sa Zonom A i Italijom uspostavljen ubrzo nakon savezničkog preuzimanja pulske enklave 21.06.1945. Nema sumnje da su se u ovom periodu upotrebljavale sigurno dvije, a možda i tri tarife: prvo tarifa Narodnooslobodilačkog odbora, nakon toga vjerojatno bivša tarifa Talijanske Socijalne Republike, i konačno saveznička tarifa uspostavljena u Zoni A 10.08.1945. Sve marke u prometu 22.09.1945. proglašene su kao nevažeće, s dozvolom zamjene u novopretisnute marke AMG VG do kraja meseca.

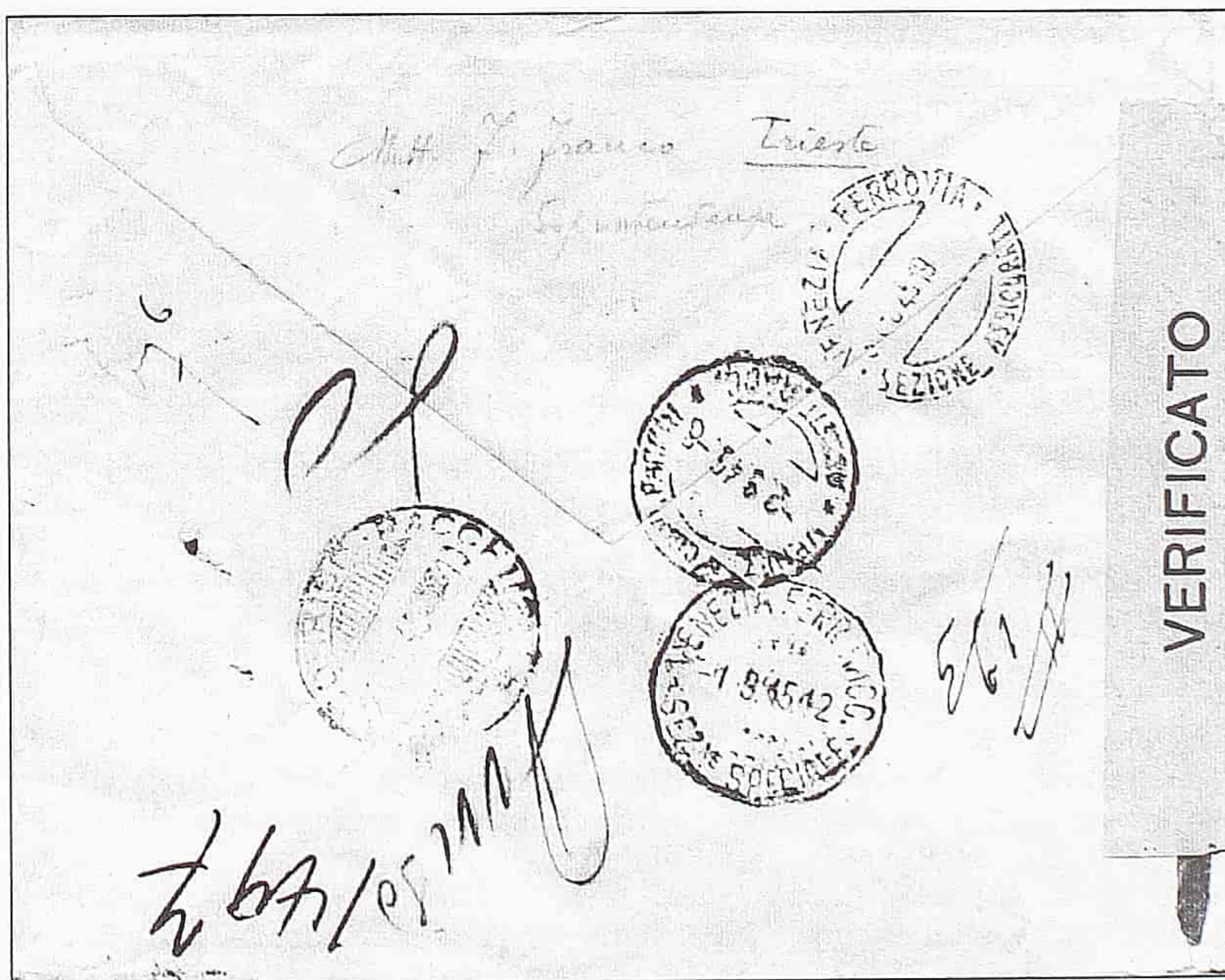
Treba dakle zaključiti da je pulski provizorij bio u opticaju delimično pod jugoslovenskom, ali uglavnom pod savezničkom upravom, više od tri mjeseca. Budući da je saveznička uprava nekog nepoznatog datuma oko sredine ljeta u nedostatku svojih maraka ponovo uvela marke Talijanske Socijalne Republike, postoji čak i malen broj mešanih frankatura koje su vrlo retke (Sl. 4). Pisma odnosno dopisnice plaćene u gotovini iz grada Pule, s rukopisnim ili žigovnim oznakama, nisu dosada poznata.

Isto tako nije do sada poznata upotreba pulskog provizorija izvan samog grada, i po svemu što se zna o tom izdanju, takva upotreba nije bila moguća. Postoje, doduše, pisma miješanih frankatura s riječkim i tršćanskim provizorijem, no u svakom poznatom slučaju radi se ili o uslužno žigosanim filatelističkim tvorevinama ili o čistim falsifikatima.

Sl. 3 ~ Preporučeno pismo: Pula - Genova, Italija 23.08.1945. Tranzitni i dolazni žig na poledini

*Poštarina: L. 2.00 pismo + L 5.00 preporuka
(Saveznička tarifa na snazi od 10.08.1945)*

Sl. 4 ~ Preporučeno pismo: Pula - Venecija, Italija 28.08.1945. Tranzitni i dolazni žigovi, saveznička cenzurna traka i žig.

Poštarina: L.6.00 = L. 2.00 pismo + L 5.00 preporuka - manjak poštarine L. 1.00 (Saveznička tarifa na snazi od 10.08.1945)

Miješana frankatura s markama Talijanske Socijalne Republike, moguće pod filatelističkim utjecajem.

Poštanska istorija područja pulske direkcije od početka maja 1945. do 15.07.1945.

Pulska direkcije bila je sadržajem najveća od četiri direkcije razmotrene u ovoj studiji i upravljala je s oko 60% ureda na cijelom području Zone B. S obzirom na promjenu vlasti u samom gradu sredinom juna, poštanska istorija ostatka direkcije mora se odvojeno opisati.

Opet je vrlo verovatno da većeg prekida poštanske službe nije bilo. Iako objekti koji potiču iz samog grada Pule nisu do sada nađeni, postoje primjerci po svemu sudeći privatne pošte poslani krajem maja ili početkom juna iz Rovinja odnosno s Briona. (Sl. 5) U nedostatku drugih naznaka osim poštanskih i cenzurnih žigova, mora se pretpostaviti da je ta pošta prenesena besplatno, ali svakako poštanskim putem, jer dosada viđeni primjerci ne daju utisak da se radi o vojnoj pošti, iako je moguće da su pošiljaoci boravili u Zoni na nekom administrativnom zadatku. Dokument, odnosno naredba o besplatnom prenosu civilne pošte, nije do sada pronađen, ako je ikad i postojao, no to se očito u ovim slučajevima dogodilo. Iz istog razdoblja poznata je i vojna pošta s odgovarajućim oznakama.

Sl. 5 ~ Nefrankirana razglednica: Rovinj - Split 26.05.1945

Cenzurna oznaka na Talijanskom jeziku i poštanski otpremni žig Rovinja

Verovatno poslata bez naplate poštarine

Ne postoji nikakva indicija da su se bilo marke bilo tarife pulskog provizorija upotrebljavale na području direkcije izvan samog grada Pule. Sva poznata pošta iz juna i jula 1945. poslana je ili besplatno ili s naplatom u gotovini

po tarifi riječke direkcije koja je objavljena 28.06.1945. Gotovinska naplata naznačivala se na dva načina, rukopisom ili upotrebom ovalnog metalnog žiga R.P. PAGATO, koji je u talijansko doba bio prvotno namijenjen paketskoj pošti, no koji je već za Talijanske Socijalne Republike u nedostatku maraka korišćen za oznaku gotovinskog plaćanja poštarine. R. P. zamenjuje riječi Regie Poste dakle uz Pagato u prevodu „Kraljevska pošta plaćeno”. Već prije završetka rata, a zbog Mussolinijevog prekida s kraljem, taj žig je aptiran odstranjenjem slova R, a katkad i slova P, tako da se u raznim mestima može naći u četiri verzije: cijeli R.P.PAGATO, samo P. PAGATO, P.P. PAGATO, gdje je R pretvoreno u P i konačno samo PAGATO. (Sl. 6)

Povlačenjem jugoslovenske vojske iz Pule uredi na području pulske direkcije ostali su bez matične pošte. Naredbom br. 2 potpisanom od strane Francesca Kolara, tada upravitelja riječke direkcije, Rijeka je s datumom 15.07.1945. preuzela odgovornost za istarske i ostrvske urede. To se odražava u upotrebi riječkih tarifa na snazi od 28.06.1945., a i u ranoj distribuciji maraka pretisnutih u Rijeci, nekoliko nedelja pre njihove prodaje u poštama na područjima bivše tršćanske i goričke direkcije. ... nastaviće se.

Sl. 5 ~ Preporučeno pismo: Raša - Rijeka, Zona B 22.09.1945.

Poštarina plaćena u gotovu: L.10.00 = L.4.00 pismo+L.6.00 preporuka

(Prva riječka tarifa, kasnije i prva jedinstvena tarifa na snazi od 28.06.1945. do 30.09.1945.)

Ovalni PAGATO žig, rukopisom dodato „L.10”

Dr Jovan Veličković, Beograd

POŠILJKE ZA INOSTRANSTVO IZ SRBIJE POD OKUPACIJOM 1941-1944. GODINE

U prethodnom članku na istu temu objavljene su po prvi put u našoj filatelističkoj literaturi sveobuhvatno poštanske tarife u okupiranoj Srbiji u periodu 1941-1944. godine. Poznavanje ovih tarifa je preduslov za pravilnu obradu poštanske istorije toga vremena a i putokaz za prepoznavanje falsifikovanih objekata, kako preko samih tarifa, tako i na osnovu frankaturne važnosti pojedinih maraka i poštanskih celina iz tog perioda. Iz objavljene tarife se implicitno vidi da su okupatorske vlasti omogućavale prepisku stanovništva na celoj teritoriji okupirane Srbije, uključujući i Banat, međutim prepiska sa ranijim delovima Kraljevine nije bila moguća. Tako je bilo nemoguće komunicirati sa Hrvatskom, Slovenijom, BH koja je skoro cela pripojena NDH, kao ni sa Crnom Gorom, Bokom i Makedonijom, čiji su krajevi delom pripojeni Nemačkoj, Mađarskoj, Italiji i Bugarskoj. Od inostranih zemalja, bilo je jedino moguće slanje karata i pisama u Nemački Rajh i Češko-Moravski protektorat, ali ne i u druge okupirane zemlje, kao na primer okupirani deo Poljske, Francusku, Grčku, Holandiju, Belgiju, Dansku i Norvešku. A da ne govorimo o neutralnim zemljama toga vremena, Španiji, Portugaliji, Švajcarskoj, Švedskoj a pogoto tek ne u SAD, naravno do ulaska te zemlje u rat. Inerentno je da su takav stav prema Srbiji zauzimale i zemlje saveznice Rajha, Mađarska, Bugarska, Rumunija i Italija. Iz Srbije je međutim bilo moguće pisati u one delove Evrope koje je Rajh anektirao, kao što je štajerski deo Slovenije i deo Poljske oko Danciga. Opisane restrikcije nisu postojale u NDH, niti u okupiranoj Crnoj Gori, odakle je pošta nesmetano odlazila u sve okupirane i neutralne delove i zemlje Evrope.

Nemogućnost dopisivanja sa drugim delovima prethodne Kraljevine zaobilazena je izuzetno na sledeće način: Beograd je bio pod nemačkom okupacijom a Zemun je pripadao NDH. Između Beograda i Zemuna, koji je imao

nešto drugčiji tretman od ostatka NDH, postojala je svakodnevna brodska veza, sa polazom sa Savskog pristaništa i dolaskom na Zemunski kej, kojom je putovao mali broj putnika sa pograničnom dozvolom prelaska u Zemun, nešto kao malogranični promet. Retko i krišom ovi putnici su nekada prenosili pisma i karte napisane u Beogradu ili Srbiji, koje su zatim uz navođenje nekog pošiljaoca u Zemunu, uz njegovu dozvolu i rizik, putovale poštom u druge delove NDH. Primaoci bi na isti način odgovarali na navedenu adresu, i tako bi nekad poruke posle više nedelja eventualno stizale u Srbiju. Ovakve karte se prepoznaju po zemunskoj adresi i po tome što su obično dva puta presavijene, na četvrtine prvobitne površine, kako bi se uz što manji rizik prenele opet brodom u Beograd.

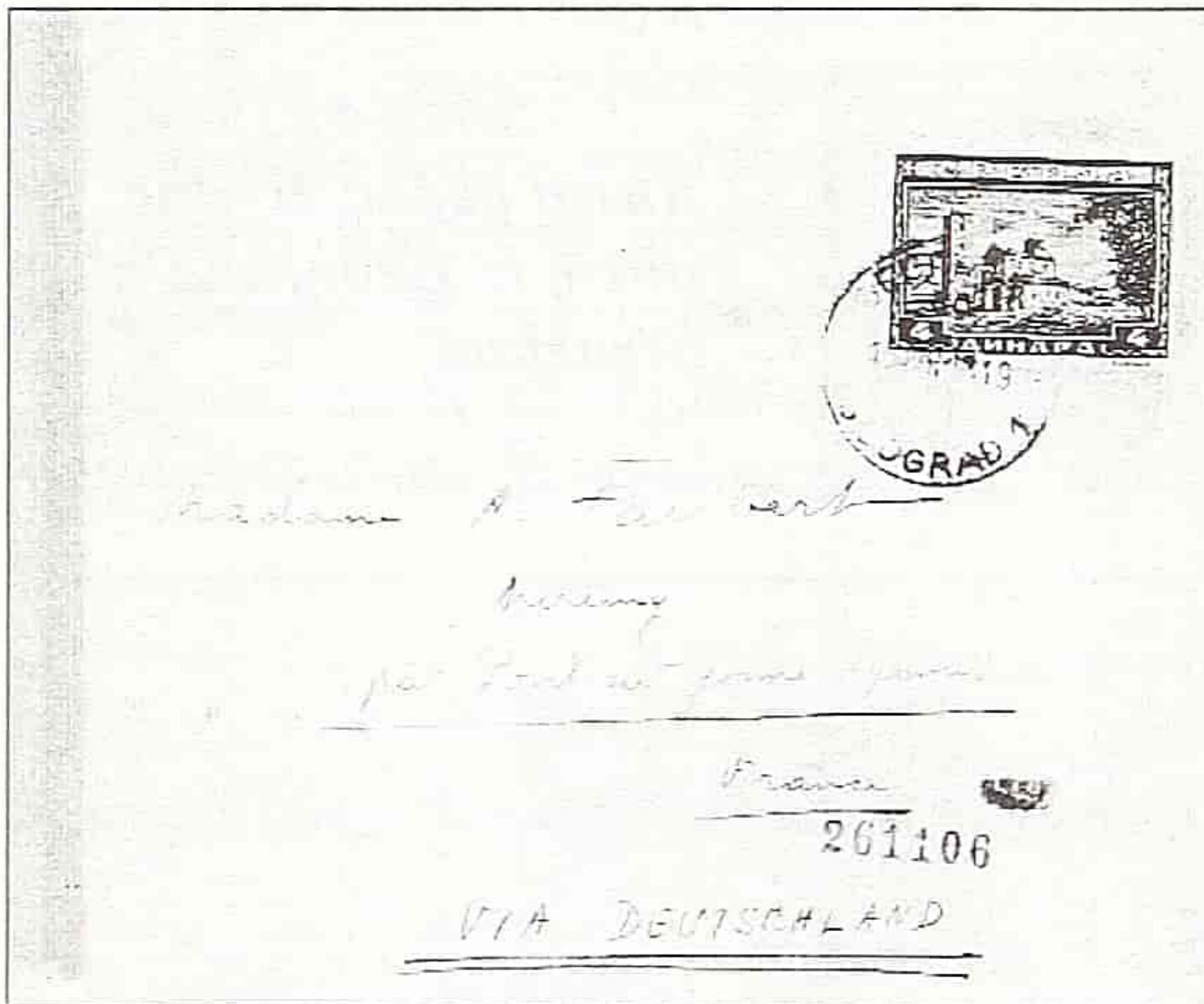
U toku dugogodišnjeg zanimanja za korespondenciju u okupiranoj Srbiji naišao sam na svega nekoliko neverovatnih izuzetaka, kada su pisma ili karte redovnom poštom ipak stigle i u druge nedozvoljene zemlje. Tako kao prvo navodim da je potpuno uredno putovalo preporučeno pismo, pisano u selu Provo i uredno predato pošti u Debrcu, adresirano na Visp u Švajcarskoj. Poslato je 12 marta 1943, frankirano je po propisu sa markama u vrednosti od 10 dinara, manastiri 2+4+4, što odgovara frankaturi od 4 za pismo i 6 za preporučeno rukovanje. Pismo nije bilo cenzurisano u Srbiji, već je cenzura obavljena u Beču, što se vidi po jednokružnom ljubičastom žigu Ag i po otisku broja 422146. Pismo je prispelo u Visp-Vieges 23.III.43 i tamo preadresovano u Andelfingen, gde je stiglo sledećeg dana. Objašnjenje bi bilo da službenik u Debrsu namerno ili slučajno nije prepoznao destinaciju Švajcarska, pismo je ubačeno u džak za Beč, tamo je cenzurisano i najverovatnije kao bezazleno po sadržaju propušteno za Švajcarsku, sa kojom se iz samog Rajha uvek moglo korespondirati.

*Slika 1,
1943, Preporučeno
pismo iz Debrca u
Visp, Švajcarska*

Drugo neobično pismo ove vrste upućeno je iz Beograda u Port sur Yonne, Francuska, u vreme kada je cela Francuska već bila okupirana od

Nemaca, znači u okupiranu Francusku, koja nije bila na spisku zemalja u koje se iz okupirane Srbije moglo pisati. Poslato je iz Beograda 13. avgusta 1943, via Deutschland, pravilno je frankirano markom od 4 dinara manastiri i cenzurisano je u Beču od strane OKW-Nemačke vrhovne komande, što se vidi po smeđežutoj traci kojom je pismo po cenzurisanju zatvoreno. I ovo pismo je slučajnost. Promaklo je između propisa i paragrafa, a jedanput dospelo u Beč transportovano je normalnom poštom iz Rajha u okupirane oblasti.

Slika 2, 1943, Pismo iz Beograda u Francusku

Posebnu pažnju zaslužuje dopisna karta prikazana na slici 3. Napisana je u Beogradu 31. maja 1943. godine i adresovana za Madrid, Španija, via Berlin. Radi se o karti-celini P-4, 1,50 na 1,50 dinar, koja tada više nije bila frankaturno važeća, ali je prodavana na šalterima pošta po prelepljivanju utisnute vrednosne

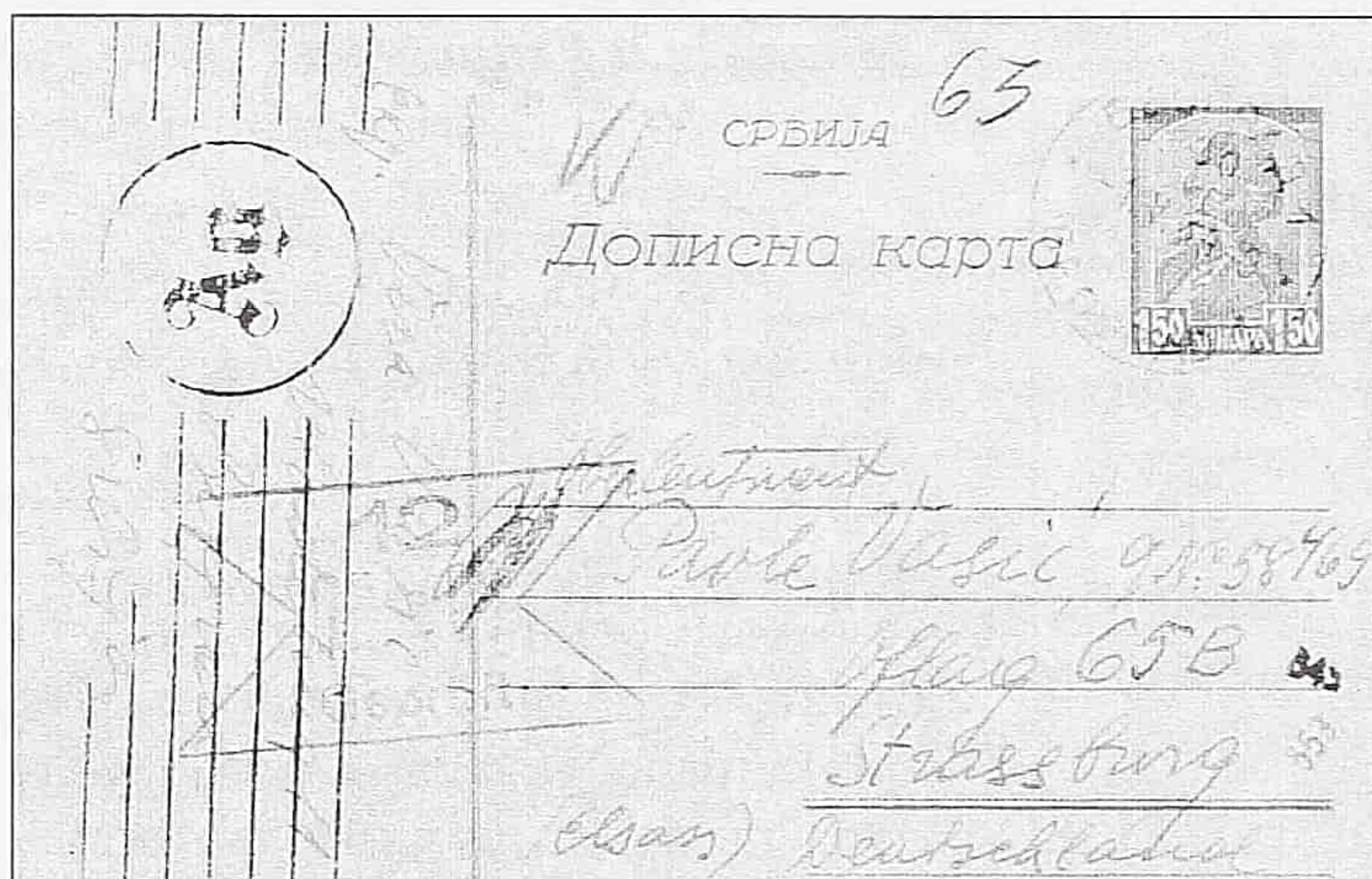
oznake, Petar II, markom manastiri od 1,50. Kod ove karte je radi udovoljavanja frankaturi od 2 dinara sigurno bila dolepljena i marka od 0,50, ali je cenzura obe skinula radi provere sadržaja.

Karta je cenzurisana u Beču, pored crvenog žiga od krugova i crta Nemačke vrhovne komande na prednjoj strani se nalazi još 5 brojeva cenzora, a na poleđini okrugli prijemni žig Madrida i pravougaoni ljubičasti žig španske cenzure. Verovatno se ovde u pogledu destinacije radi o unikat.

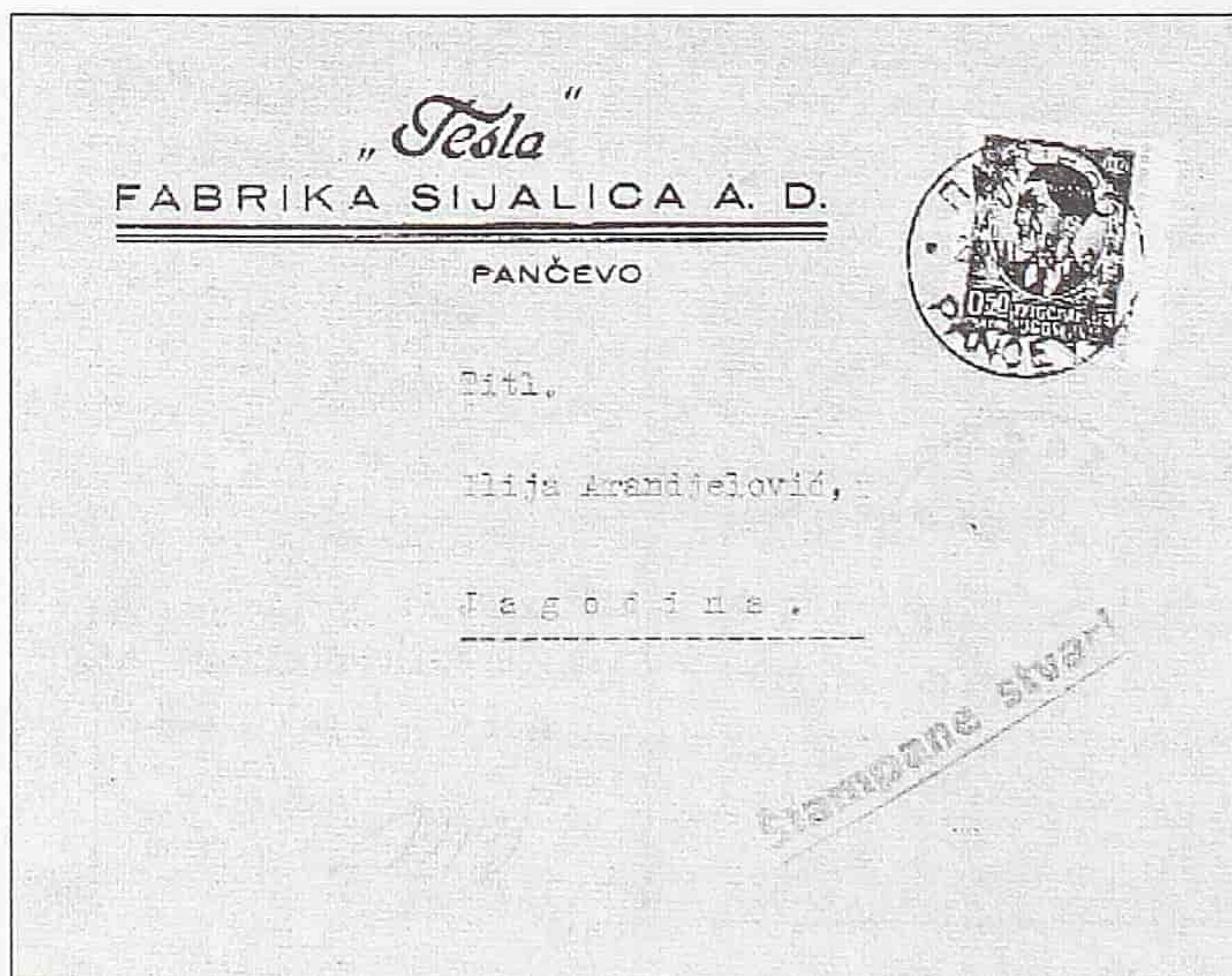
Slika 3, 1943, Dopisna karta iz Beograda u Madrid

Pomenuo bih još jednu izuzetno interesantnu kartu, prikazanu na slici 4: April 1944. godine, karta civilne pošte P-5, Vuk Karadžić, upućena zarobljenom oficiru u Oflag 65B, u Strassburg, Alzas, deo Francuske anektiran od strane Nemačke 1940. godine, znači u Rajh, cenzurisana izuzetno retkim cenzurnim žigom OKW, AG u krugu i ravne crte, koji je korišćen svega nekoliko nedelja u Beču, za poštu sa Balkana. Izuzetnost ove karte je u tome što se u tako vrlo kasnom periodu okupacije radi o vrsti karte koja nije bila dopuštena za prepisku sa ratnim zarobljenicima.

*Slika 4, 1944,
Karta preko civilne
pošte iz Beograda u
Strazbur*

Nedavno mi je pokazana i jedna sasvim ispravno putovala karta iz ranih meseci 1941. godine, iz Kikinde preko Beča u Rumuniju, odnosno malo rumunsko mesto Steierfeld blizu granice u rumunskom Banatu. Treba istaći da je Banat od početka 1941. godine imao određeni specijalni status, sve pošte ranije Kraljevine su u Banatu dobile nemačke službene žigove, pa je i tretman pošte za inostranstvo mogao da bude drukčiji. Na slici 5 je nemački žig pošte Pančevo.

*Slika 5, 1941,
Štampana stvar iz
Pančeva u Jagodinu,
frankatura 0,50 din.,
dole desno ljubičasti
okrugli žig Post
Pantschewo*

Na ovom mestu bih rekao još nekoliko reči o pošti iz Srbije zarobljenicima u Nemačkoj i u Italiji. Poznato je da je prepiska između naših zarobljenika u Nemačkoj i porodica u zemlji mogla da se odvija isključivo preko unapred za tu svrhu štampanih formulara, karata i pisama, koji nusu podlegali poštarini. Međutim prvih meseci 1941, godine, dok prepiska još nije bila potpuno organizovana na opisani način, članovi porodica verovatno zarobljenih oficira i vojnika, slali su radi traženja informacija, redovne civilne poštanske karte Srbije, uglavnom P-1 i P-2, na uprave zarobljeničkih logora u Nemačkoj. Beogradska pošta je dobar deo ovih karata vraćala kao nedozvoljene pošiljaocima, međutim neke su i došle do logora i sačuvane su do današnjih dana. Karte se prepoznaju po tome što su bez dopunske frankature za inostranstvo a cenzurisane su prvo u zemlji a zatim i u logoru u Nemačkoj. Relativno su retke, video sam do danas pedesetak takvih komada. Jedna takva karta prikazana je na slici 6.

Slika 6, Poštanska karta upućena iz Beograda avgusta 1941. godine u zarobljenički logor OFLAG 78, sa cenzurnim žigom logora

I konačno, kao posebna osobenost tog perioda, poznate su i karte civilne pošte Srbije pod okupacijom, putovale posredstvom Crvenog krsta našim zarobljenicima u logorima u Italiji. Radi se uglavnom o kartama P-5, iz perioda neposredno pred slom Italije u septembru 1943. godine. Veoma interesantna karta ove vrste prikazana je na slici 7. Karta P-5, Vuk Karadžić, bez dopunske frankature, upućena iz Beograda u Koncentracioni logor No.71 u Italiji, cenzurisana civilnom okupacijskom cenzurom u Beogradu, 104/Bgd., zatim snabdevena crvenim okrugli žigom Crvenog krsta, i konačno sa tri italijanska cenzurna žiga, dvokružnim ljubičastim, jednokružnim crvenim i dugačkim ravnim žigom, POSTA PER PRIGIONERI DI GUERRA. Za zarobljenike u Italiji su inače bili predviđeni posebni formulari, međutim tu i tamo je ipak ponekad promakla i neka karta civilne pošte.

Slika 7, Karta P-5, upućena jula 1943. godine iz Beograda u Italiju

Abstract : The article preceding this one reveals the postal rates in Serbia during the German occupation 1941- 1944. The postal regulations at that time enabled internal service, but international service was limited to the German Reich and Protectorate of Bohemia and Moravia. Other parts of previous Yugoslavia, other territories occupied by Germany, as well as Germany's allies and neutral European States were out of reach. The article describes several regularly transported exceptions: a 1943 registered letter to Switzerland, a 1943 simple letter to the occupied parts of France and a most unusual stationary card to Madrid, Spain, believed to be unique. In addition, contrary to regulations of the time, in 1941 stationery card from Serbia sometimes reached POW camps in Germany. Only one such card from the summer of 1944 is also known. A small number of regular stationary card sent to POW camps in Italy are also known, thanks to the mediation of the Red Cross.

Ljudevit Vujković, Subotica

SPECIJALNO ŽIGOSANJE MARAKA U BAČKOJ OD OSLOBOĐENJA TIH KRAJEVA 1944. GODINE DO KRAJA DRUGOG SVETSKOG RATA

O zvaničnoj upotrebi gumenih žigova, železničkih štambilja i mađarskih poštanskih žigova u poništavanju maraka na pismovnim i paketnim pošiljkama nakon oslobođenja na teritoriji Bačke, bilo je govora samo u pomenu, da postoje. Veoma je mali broj sakupljača ili povjesničara koji imaju pojma da su ovakvi žigovi zaista bili u upotrebi. Umesto mesinganih ili čeličnih poštanskih žigova na ovoj teritoriji, dok širi slojevi filatelista o tome ne znaju ništa ili u najboljem slučaju znaju veoma malo. Ovo područje sakupljanja specijalnih žigova je malo poznato i do danas po mom znanju nije obrađeno niti dovoljno istraženo.

Namera je da se ova praznina nadopuni i više osvetli ovim člankom, kako bi se udario temelj, kao osnova za dalja istraživanja, uz napomenu da je u ovom članku obrađen samo onaj materijal, koji je bio meni poznat i dostupan. Iz tog razloga tražim suradnju svakog sakupljača, istoričara partizanske pošte, koji poseduje ovakav materijal da mi ga ustupi ili dopuni ovaj članak.

Pri Ministarstvu pošte FNRJ posle rata osnovana je referada za istorijsko proučavanje razvitka ptt službe. Ministarstvo je proklamovalo programskim predlogom i pozivom da svi građani a naročito filatelisti i poštanski službenici, počnu sa prikupljanjem, sistematizacijom i obradom građe o razvitku poštanske službe u nas.

Na ovom terenu, Bačkoj, u svakodnevnom prometu posle oslobođenja u poštanskom prometu je bilo svega i svačega. U upotrebi su bili gumeni žigovi,

železnički stanični štambilji, a u ponekim mestima i zaostali mađarski poštanski žigovi. Smatram da je upotreba ovakvog šarenila u poštanskom saobraćaju ne samo neuobičajena i neobična, nego je iz istorijskog ugla interesantna i predstavlja istorijski materijal poštanske službe, a iz filatelističkog ugla veoma interesantan i zahvalan materijal za obradu, pa je potrebno pisati o ovoj anomaliji a pogotovu istraživati, da bi se saznao obim ove materije iz istorije poštanske službe.

Ovim putem bi bilo najpotrebnije da se zainteresuju specijalni sakupljači poštanskih žigova iz krugova filatelista, jer ovaj materijal ili područje još nije obrađen niti dovoljno istražen. Kako je došlo do ovako šarolike upotrebe različitih žigova na teritoriji Bačke posle oslobođenja tih krajeva?

Mađarske okupatorske vlasti, odmah po okupiranju ovih teritorija, pokupile su s celog okupiranog područja sve poštanske marke i žigove predratne Jugoslavije i zamenili ih mađarskim žigovima i markama. Ranije je već opisano da je postojao vakuum od jedne sedmice tj. od okupacije 11.4. a da se već 19.4. počelo sa korišćenjem mađarskih poštanskih žigova na okupiranoj teritoriji u 11 mesta sa markama od 10 i 20 f. (Mađ.kat. 636, 638) sa pretiskom DELVISSZATER (jug se vratio) kat. 688, 689. Pretisak kod marke od 10f. je crven a na marci od 20f. pretisak je crn. Novi mađarski poštanski žigovi su obezbeđeni za sledeća mesta : Ada, Apatin, Kula, Novi Vrbas, Novi Sad, Palanka, Senta, Stari Bečej, Subotica iz Bačke, i u Međumurju Čakovec je dobio takođe novi mađarski žig.

Ovi žigovi su bili u potrebi kraće vreme, ali je bilo i izuzetaka, isključivo u mestima na koja su glasili žigovi. Marke-prežigosane upotrebljavane su do utroška celokupnog tiraža na celoj teritoriji Mađarske. Posle povlačenja ovih žigova u promet su pušteni novi žigovi sa mađarskim tekstom, a ovi ostaju u upotrebi celo vreme dok je okupacija trajala.

Povučeni žigovi predratne Jugoslavije, koji su zaplenjeni prilikom okupacije, isprva su bili pohranjeni u Direkciji pošta u Segedinu, a kasnije su prebačeni u Generalnu direkciju pošta u Bidimpeštu u Skladište materijala (Anyagcikkkraktar). Jednom delu žigova u ovoj zvaničnoj instituciji se gubi trag. Do sada, po mom znanju, nije poznato kako su mogli nestati povučeni žigovi iz ovakve ustanove, kao što je Generalna direkcija pošta!

Konačno stiže oslobođenje! Na celoj oslobođenoj teritoriji Bačke zatečeni su poštanski žigovi sa mađarskim tekstom, kao i jedan deo mađarskih poštanskih maraka. U ovakvim uslovima nije se mogla organizovati poštanska služba u celokupnom opsegu. Nedostatak maraka i žigova ograničila je poštansku službu samo na telefonski saobraćaj i brzojavnu službu. Paketska i pismovna služba u početku uopšte nije funkcionisala. Oslobođenjem sve većih teritorija iskrsla je potreba za uvođenjem pismovnih i paketskih pošiljki. Ali kako, čime i na koji način?

Žigovi sa mađarskim tekstom i mađarske marke nisu mogle, načelno, biti u upotrebi u oslobođenim krajevima. Naših nije bilo!

Šta sada?

Od neophodnih poštanskih službenika, koje je mađarska okupatorska vlast preuzela a koji su ostali u službi i posle oslobođenja 1944. g. saznali su se osnovni podaci gde bi se mogli nalaziti predratni jugoslovenski žigovi kao i ključevi kasa, blagajni i trezora neophodni materijal sa kojim bi se eventualno mogao započeti poštanski saobraćaj pismovnih i paketskih pošiljaka, jer su mađarski poštari, bežeći sa okupiranih teritorija ispred naše vojske, pozaključavali kase, blagajne i trezore a ključeve poneli sa sobom. Rešenjem naše vojne komande upućena su dva službenika pošte iz Subotice-Šajti i Jović, da kao opunomoćenici naših vlasti zahtevaju povraćaj povučениh predratnih žigova kao i duplikate ključeva kasa, blagajni i trezora, da bi se sa istim mogao započeti normalan poštanski saobraćaj. Ključevi-duplikati su pronađeni i doneti su, ali za žigove se saznalo, da su već ranije prebačeni za Budimpeštu u Skladište materijala (Anyagcikkkraktar) Generalne direkcije mađarskih pošta.

Nakon saznanja ovih podataka, doneta je odluka da se tadašnji zamenik upravnika Pošte 2 Husar, kao opunomoćenik naših vlasti uputi u Budimpeštu i da pokuša dobiti odnete žigove predratne Jugoslavije, sa kojima bi se mogao organizovati celokupan poštanski saobraćaj na oslobođenom području. I gle čuda, pronađen je i dobijen veliki deo predratnih žigova Jugoslavije, ali na najveće zaprepašćenje ustanovljeno je da se gubi trag jednom delu žigova. Bezuspešni pokušaji da se uđe u trag zagubljenim žigovima rezultira, da se od mađarskih vlasti dobilo u zamenu 150 komada sirovih-negraviranih čeličnih žigova, sa kojima je trebalo nadomestiti nedostajuće žigove.

Pronađeni i vraćeni žigovi predratne Jugoslavije, zajedno sa negraviranim žigovima gospodin Husar je doneo i predao Direkciji pošta u Novom Sadu, koja je u međuvremenu uspostavljena i koja je razaslala žigove onim poštama, čiji su žigovi nađeni i vraćeni.

Žigove, koji su nestali u Budimpešti, trebalo je nadomestiti u najkraćem mogućem roku novima. Direkcija pošte u Novom Sadu ovlastila je Poštu u Subotici da pronađe odgovarajućeg rezbara-gravera, koji bi izvršio graviranje novih žigova. Izbor je pao na poznatog gravera u Subotici Havaš Belu, koji je za sobom imao već mnogo uspešnih radova-gravura. Isti se je prihvatio unapred posla, a da uopšte nije video o kakvim žigovima se radi. On je računao da su novi žigovi železni ili kositreni (mesingani). Iznenađenje je bilo ogromno kada je dobio sirove čelične žigove, budući da je posedovao graver-ski alat za kositar, koji je znatno mekši od onog, koji se koristi za graviranje čelika. Nastao je veliki problem. Ipak, pored svega, započeo je sa graviranjem i izradio 8 žigova za pošte STANIŠIĆ, TAVANKUT, TOVARIŠEVO, TELEČKU, NOVI ŽEDNIK, STARI ŽEDNIK, NIJEMCE i ČORTANOVCE.

Ovi otisci (slika 1) dobijeni su direktno od gravera i otisnuti su na njegovom memorandumu.

Ostale žigove nije mogao izgravirati jer je upropastio alat, a drugi se nije u kratkom roku mogao nabaviti i već zaključeni posao je otkazan od strane gravera Havaš Bele. Sa strane Direkcije pošta, otkaz se morao prihvatiti iz objektivnih razloga-prvo zbog hitnosti a i zbog nedostatka odgovarajućeg alata. Pogotovu što Havašu nije bio prikazan uzorak žiga, koji se ima gravirati.

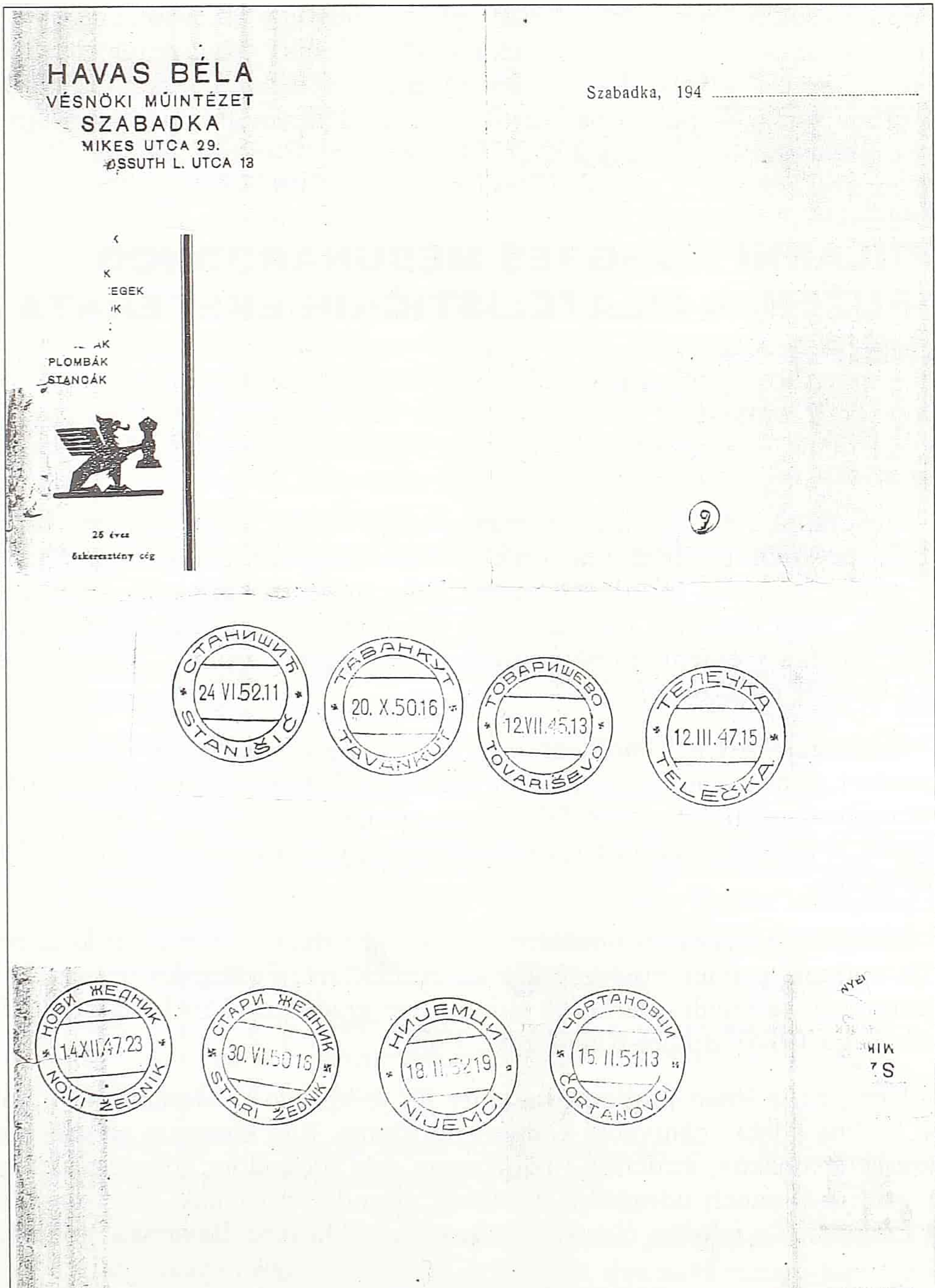
Narodne oslobodilačke vlasti i Direkcija pošta u Novom Sadu su insistirale na hitnom uvođenju celokupnog poštanskog saobraćaja, dakle i pismovne i paketske službe, pored već uvedene telefonske i brzojavne službe, za koju su bili neophodni potrebni poštanski žigovi. Šta se može učiniti u ovakvoj vanrednoj situaciji? Na zvaničnu pečatoreznicu u Beogradu nije se moglo računati zbog velikih potreba ostalih oslobođenih krajeva. Nije preostalo drugo nego i naručiti i uvesti u upotrebu neuobičajene gumene žigove za sve one pošte koje ih nisu imale i upotrebiti ih umesto uobičajenih gvozdernih ili čeličnih žigova. Navodno je ovakvih pošta bilo 22 i za njih su naručeni gumeni žigovi čija je izrada iziskivala mnogo kraće vreme.

Istovremeno je bilo pošta koje su problem žigosanja rešavale na taj način, da su koristili železničke stanične žigove, bilo pozajmljujući njihov žig, bilo odnoseći poštu na železničku stanicu i tamo žigosali pošiljke (Ada, Apatin, Senta, Bajmok, Kula, Sombor).

Bilo je i takvih slučajeva da su poštanske marke poništavane ručnopisanjem naziva pošte i datuma predaje preko marke mastilom ili mastiljavom olovkom čime se je nadomestio poštanski žig (Ada, Čantavir, Lalić, Čerević). Bilo je i takvih žigosanja, gde su korišćeni mađarski četvorouglasti seoski žigovi za poništavanje maraka na pismonosnim pošiljkama, ali nažalost nisam u posedu takvih otisaka (prema Branimiru Novakoviću u zbirci Vjekoslava Trbarića postojali su takvi otisci).

Ovi žigovi su bili u upotrebi još i početkom 1946. godine sve do zamene redovnim žigovim. Gumeni žigovi su povučeni nalogom Direkcije pošta u Novom Sadu i predati su skladištu starih žigova. Na sveopštu žalost (sramotu?) mora se konstatovati, da isti više ne postoje, jer bi predstavljali izuzetan istorijski materijal za istraživanje. Navodno su žigovi komisijski poništeni u Direkciji pošta u Novom Sadu, na taj način, da su gumeni delovi isečeni, poništeni, a drvene drške poslate državnoj pečatoreznici u Beograd na ponovno korišćenje. Ogromna šteta! Teško je zamisliti da je Direkcija pošta u Novom Sadu mogla doneti takvu štetnu odluku da se drške moraju ponovo koristiti. Iako su bila teška ratna vremena, ovakav istorijski i dragocen materijal trebao je biti sačuvan, prvo iz razloga istorije pošte, a drugo što je to dokaz, da je partizanska pošta funkcionisala već u ratnim vremenima.

Ovaj deo prikupljenih podataka, kao i beleške Ljudevita Vujković-Lamića starijeg i moje istraživanje su izneti podaci u nameri da potaknu sakupljače da iz svojih zbirki dostave za dopunu svoja zapažanja, a i otiske iz svojih zbirki, radi dopune i kompletnijeg sagledavanja jednog dela poštanske istorije, jer ovde je prikazan samo mali segment poštanskog saobraćaja na teritoriji Vojvodine. .. nastaviće se.

Đ. Radičević

JUBILARNI KONGRES MEĐUNARODNOG UDRUŽENJA FILATELISTIČKIH EKSPERATA (A.I.E.P.)

Novembra 2004. godine u Meranu, Italija održan je 50. jubilarni kongres A.I.E.P., prestižnog udruženja filatelističkih eksperata celog sveta. Dajemo sažet prikaz kongresa sa informacijama, koje su od značaja kako širem krugu filatelista, tako posebno filatelističkoj organizaciji i rukovodstvima. Zbog velikog proteka vremena do pojavljivanja ovog broja časopisa, prvobitni tekst članka bitno je redukovan.

Udruženje A.I.E.P. predstavlja vrh svetske organizacije filatelističkih eksperata i pridružena su mu mnoga veća filatelistička udruženja zemalja sa najvećim brojem filatelista i kolekcionara-osvajaca medalja na FIP izložbama. Kongresu je prisustvovao i dr Jovan Veličković, jedini član udruženja iz Srbije i Crne i Gore.

Kongres je održan u poznatom zdanju „Kurhaus“, građevini koja predstavlja najbolji primer moderne alpske arhitekture. Poštanska uprava Italije svojevremeno je izdala marku sa slikom ove građevine-550 lit iz serije Turizam izdanja 1986. Michel-Katalog Nr. 1966.

Kongres je imao jubilarni karakter jer je upravo u Meranu 10. oktobra 1954. godine održan osnivački kongres udruženja. Rad kongresa se sastojao iz radnog skupštinskog, stručnog i izložbenog dela. Povodom kongresa izdata je monografija-almanah udruženja, korišćen prigodan poštanski žig i organizovana filatelistička izložba članova. Prikazana je klasična Bavarska, grčki Her-

mes, ruska zemstva, kao i drugi eksponati koji predstavljaju vrhunski domet filatelije. Takođe, predstavljeni su falsifikati niza zemalja.

U nastavku prikaza kongresa zadržaćemo pažnju na monografiji povodom pedesetogodišnjice udruženja, čime ćemo više saznati o samom udruženju. Početne stranice posvećene su porodici filatelističkih eksperata Diena. Najstariji poznati filatelista bio je Emilio Diena (1860-1941), koji je od 1894. godine počeo da objavljuje studije maraka italijanskih država do ujedinjenja. Na prvoj svetskoj filatelističkoj izložbi u Parizu 1892. bio je član žirija i ostao do kraja života jedan od organizatora svetskih izložbi. Na području atestiranja postavio je temelje sadržine i forme certifikata i izdao veliki broj atesta. Njegov sin Mario Diena (1891-1971) izučavao je poštanske žigove i sa bratom Albertom (1894/1971) imao je ključnu ulogu u pripremama za osnivanje A.I.E.P. Dve naredne generacije porodice Diena nastavljaju i danas tradiciju svojih prethodnika.

Pripreme za osnivanje Udruženja započete su 1953. godine za vreme Evropske filatelističke izložbe u Veneciji, kada je dvadesetak okupljenih eksperata iz 9 evropskih zemalja postavilo glavne principe za osnivanje Međunarodnog udruženja filatelističkih eksperata (A.I.E.P). Oktobra 1954. godine za vreme VII filatelističke izložbe u Meranu održan je osnivački kongres Udruženja u prisustvu 90 eksperata. Za prvog predsednika izabran je F.Wallner, austrijski filatelista i ekspert, a za sekretara E.Diena. Za punopravne članove Udruženja je predloženo 56 eksperata iz evropskih zemalja.

Statutom Udruženja određeni su kao osnovni ciljevi uzajamno upoznavanje i zajednički rad na dobro filatelije, odbrana moralnog i materijalnog interesa članova, razmena stručnih informacija između članova, razni oblici borbe protiv falsifikata i puna saradnja sa FIP. Sedište Udruženja je prema domicilu predsednika. Kongresi Udruženja po pravilu su organizovani tokom svetskih i evropskih filatelističkih izložbi.

U publikaciji povodom 50. godina Udruženja je dat opširan prikaz svih dosadašnjih članova A.I.E.P., kao i prezentacija aktuelnih članova sa njihovim ličnim podacima, područjem atestiranja i aktivnostima. Prema istorijskoj listi članova do sada je 300 eksperata bilo ili su danas punopravni članovi A.I.E.P. Prema nacionalnosti gornji deo liste čine članovi iz:

Nemačke59	Francuske32	Španije24
Italije23	Švajcarske20	SAD19
V. Britanija . .16	Austrija10	Belgija10

Osim ovih još 37 zemalja imale su ili imaju čast da njihovi sunarodnici budu članovi ovog prestižnog udruženja u filateliji.

Zbog promena granica na jugoslovenskim prostorima, kao i same metodologije prikaza prema aktuelnim državama, dva naša sunarodnika iz vre-

mena FNRJ i SFRJ nisu u toj statistici. Radi se o Vladimiru Fleku (1885-1969), koji je bio član A.I.E.P. od 1958. do 1969. godine i Mirku Verneru (1915-1982), koji je bio član Udruženja od 1958. do 1980.

Za nas je od posebnog značaja članstvo dr Jovana Veličkovića u A.I.E.P. od 1994. godine. Ostala područja bivše Jugoslavije nemaju ni jednog člana u aktuelnom članstvu A.I.E.P. Predrag Zrinjčak iz Hrvatske sa domicilom u Nemačkoj je član Udruženja od 2000. godine kao nemački ekspert.

Najveći deo prostora u jubilarnoj monografiji posvećen je ličnim i profesionalnim podacima aktuelnog članstva Udruženja, kojih ima 117. Na čelu Udruženja je W.Hellrigl, italijanski filatelista i ekspert, rođen 1941. godine i član Udruženja od 1980. godine. Poznat kolekcionar, osvajač najviših odličja na FIP izložbama i stalni član žirija i ekspertskeg tima FIP-e. Objavljuje radove o filateliji Nepala. Aktivan je atestator. Ograničen prostor nam ne dozvoljava pojedinačno predstavljanje svih članova i njihovih biografija.

Na kraju da napomenem da odredbe statuta Udruženja ne ograničavaju status člana godinama života niti drugim odredbama uslovljavaju krajnju granicu godina za davanje sertifikata. Da ne ni bio pogrešno protumačen naglašavam da A.I.E.P. nema bilo kakvu subordinaciju nad nacionalnim savezima i udruženjama eksperata, kako onim koji jesu ili nisu njemu pridruženi.

Aleksandar Krstić

SVETSKA FILATELISTIČKA IZLOŽBA WASHINGTON 2006.

U Vašingtonu je održana svakako najveća filatelistička izložba decenije, od 27. maja do 3. juna na ogromnom prostoru Convention Centra. Izdat je luksuzan izložbeni katalog sa spiskom svih izlagača po klasama, sa stručnim člancima obiljem informacija i reklama najvećih filatelističkih firmi i aukcija. U toku izložbe održano je i nekoliko svetskih aukcija. Štandovi sa trgovcima i predstavnicima poštanskih unija iz celog sveta su zauzeli značajan prostor, među kojima se nalazio i reprezentativan ugaoni štand „Jugomarke” za kojim je tokom čitave izložbe vladalo veliko interesovanje posebno za novim izdanjem Nikole Tesle.

Izložba je održana pod patronatom američkog predsednika a u organizaciji FIP-e i Američkog filatelističkog udruženja (APS), američke pošte, bez koje bi bilo nemoguće ovakvu manifestaciju održati (budžet izložbe je bio oko 1,5 miliona dolara) i američkog udruženja filatelističkih trgovaca (ASDA).

Među ponuđenim materijalom na trgovačkim štandovima dominirao je američki materijal, engleske kolonije, tematika i fiskalistika. Našeg materijala je bilo relativno malo i to uglavnom u ponudi evropskih firmi i aukcionih kuća. Izlagači iz Srbije i Crne Gore se mogu pohvaliti opštim uspehom i dobijenim medljama:

G. Predrag Antić je za svoju po svim kriterijumima savršenu i za druge nedostižnu zbirku „Marke i poštanska istorija Kneževine Srbije” dobio već četvrto veliko zlato, g. Nikola Ljubičić je za zbirku „Celine Srbije” dobio zlato što je u ovoj kategoriji praktično maksimum, g. Katurić iz Boke je za dobro poznatu zbirku „poštanska istorija Boke Kotorske” dobio takođe zlato. Zbirka je primetno bolje obrađena i stručno opisana, pa je ovu medalju svakako zaslužio. G. Radovanović je za svoju zbirku „Srbija u ratovima” dobio veliko

srebro, možda manje nego što zaslužuje jer je zbirka perfektno uređena i stručno obrađena, ali ovaj specifični materijal nije dovoljno poznat žiriju. G. Talović pod švajcarskom zastavom i ako srpskog porekla je za svoju zbirku „predfilatelija Kneževine Srbije” dobio očekivano veliko zlato. Sa „našeg” područja bile su još prisutne zbirke „poštanska istorija Bosne i Hercegovine” g. Kugela iz USA, dobila očekivano zlato i g. Marakovića iz Beča poreklom iz Hrvatske zbirka pod istim imenom kao predhodna, dobila je neočekivano vermej (pozlaćena medalja). Ovo je verovatno najbolja zbirka Bosne koja je ikada napravljena sa obiljem retkosti i unikata ali zbog sitnih tehničkih grešaka je ocenjena prestrogo i prenisko. I treba pomenuti zbirku „Verigari Slovenije” g. Buitenkampa iz Holandije koji je za ovu odlično razrađenu i stručno izgrađenu zbirku dobio potpuno zasluženi vermej. Ostali izlagači iz bivših „jugo” republika su u raznim kategorijama uglavnom tematike i literature dobili zaslužene medalje od bronzne do velikog srebra, ali je njihov značaj minoran za ovakvu izložbu.

Palmares-dodela medalja, po oceni mnogih nije bio očekivano glamurozan uz visoku cenu ulaznice 200 \$ program je bio razvučen, večera kratka i slaba, previše govora i beskonačan red za dodelu medalja. Uprkos 700 prisutnih zvanica ovo je možda bila najslabija tačka izložbe. Grand prix – počasni, u šampionskoj klasi je dodeljen Amerikancu za izuzetan izložak Gvadalupea, Grand prix izložbe je dodeljen g. Rodrigezu iz USA za klasični Meksiko, i Grand prix nacionalni je dodeljen g. Grossu (USA) za izuzetan i po mnogima najbolji i najvredniji izložak cele izložbe „klasične marke Amerike”. U svakom slučaju sva tri Grand Prix-a su ostala u USA što nije uobičajeno ali zbog tradicionalnog američkog nacionalizma očekivano. Bezbednost i kontrola tokom cele izložbe su bili savršeni, svaki posetilac je registrovan i nije poznat ni jedan sporan ili neprijatan događaj, uprkos tropske spoljne temperature, izložbeni i prodajni prostor su bili savršeno klimatizovani, osoblje više nego ljubazno a prateći prijemi, izleti i formalni sastanci su bili odlično orgnizovani. Prostor za decu i omladinu je bio spektakularno rešen sa filmovima, nagradnim igrama i audio-vizuelnoj edukaciji na više nivoa. Specijalni izložci u počasnoj klasi su bili pod jakom kontrolom, što ne čudi zbog vrednosti i izuzetne filatelističke atraktivnosti koja je prikazana: Kraljevska kolekcija Elizabete II, Zbirka princa Alberta od Monaka, najređe Američke marke, čuveni četverac aviona sa obrnutom sredinom, „Blu Boj” najskuplje pismo na svetu, katastrofalno pismo iz Cepelina Hindenburg, probe i eseji nacionalnog poštanskog muzeja i mnoge druge filatelističke retkosti. Izložba je u celosti bila osigurana na preko fantastičnih PET MILIJARDI dolara.

Opšti utisak svakog posetioca ovog filatelističkog mega doživljaja je da samo Amerikanci ne žaleći truda, novčanih sredstava uz veliko iskustvo i požrtvovanost armije ljudi koja je na ovoj izložbi učestvovala mogu da nam prirede ovakav sedmodnevni nezaboravni događaj, uveravajući nas da je velika čast i zadovoljstvo biti filatelista i posetilac na ovoj izložbi.

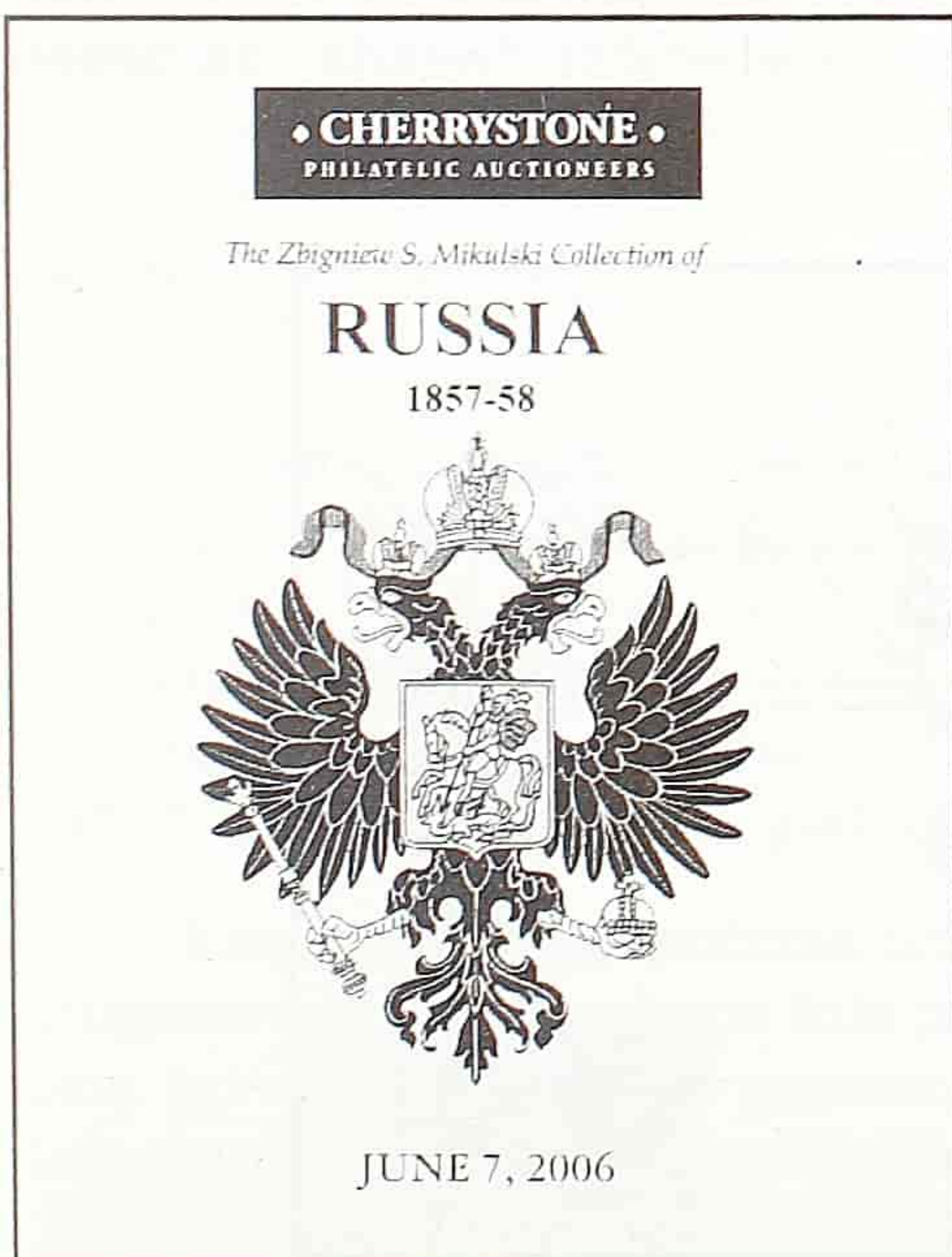
Izveštaj sa svetskih aukcija

Aleksandar Krstić

RUSIJA – MARKE I POŠTANSKA ISTORIJA

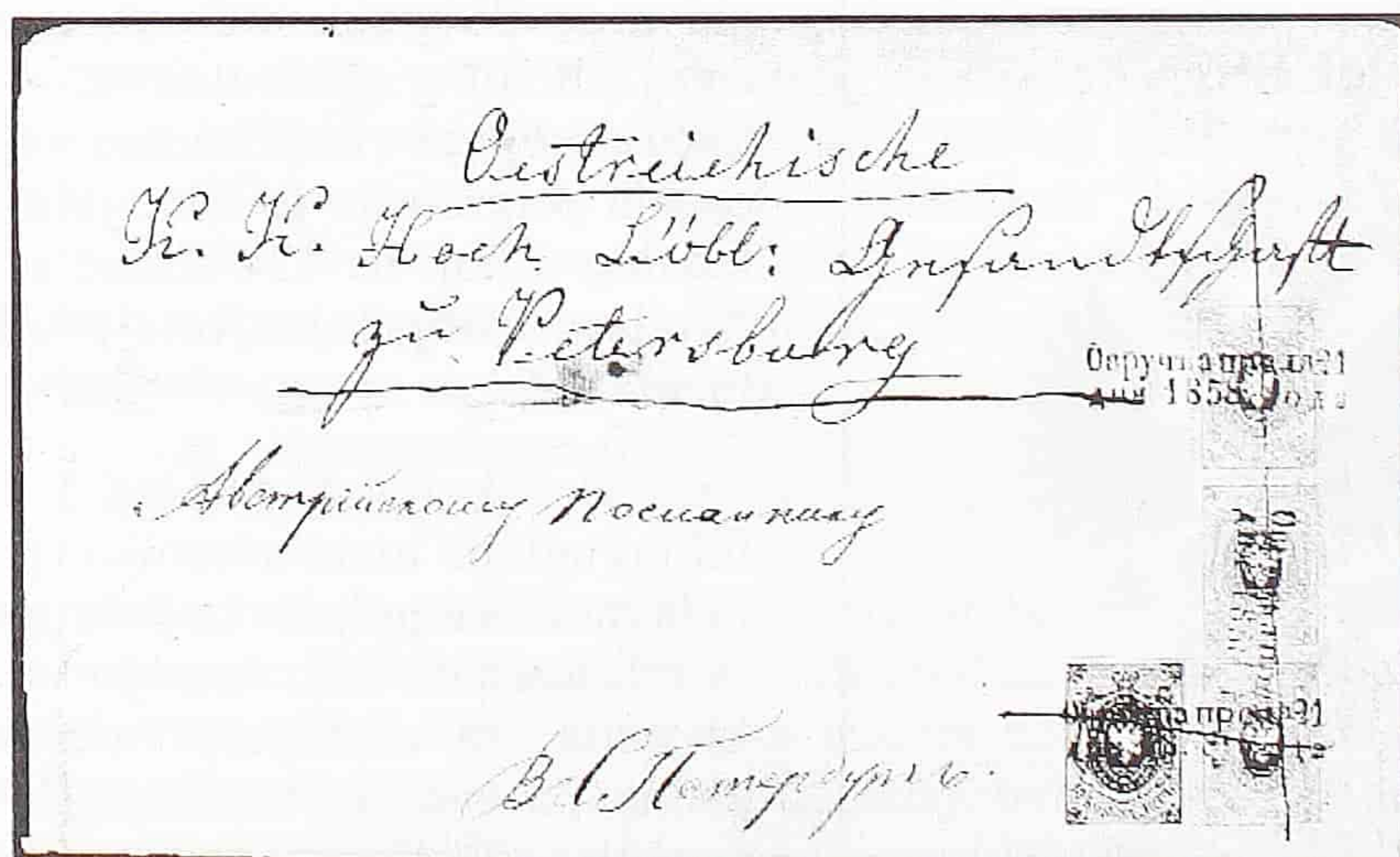
U New Yorku je 7. juna 2006. održana spektakularna aukcija poznate filatelističke aukcijske kuće CHERRYSTONE. Prodavana je specijalizovana zbirka maraka i poštanske istorije Imperijalna RUSIJA 1857-1858. poznatog atestatora i sakupljača Zbigniewa Mikulskog.

Vlasnik je za ovu zbirku na izložbama Wipa 1981, Italia 1985, Ameripex 86, Finlandia, Praha, Philex France itd. dobio višestruke velike zlatne medalje u Pragu i Grand Prix a na izložbi Moscow 1997. izložak je bio u počasnoj klasi po posebnom pozivu. U zbirci koja je građena preko 60 godina nalaze se i retkosti iz zbirki A. Ferrarija, Rotschilda, Fabergea, i sir John Wilsona. Praktično svaki ređi primerak marke ili pisma u poslednjih 50 godina ponuđen privatno ili preko aukcija je završio u ovoj zbirci g. Mikulskog. Aukcijska kuća u koju je vlasnik imao najviše poverenja pripremila je specijalni luksuzni katalog u boji na 124 strane sa stručnim uvodom i objašnjenjima prvih Ruskih maraka.

U aukcijskoj sali na 5. aveniji je bilo relativno malo učesnika (petnaestak) uglavnom sakupljača iz Rusije i filatelističkih agenata koji kupuju za mnoštvo klijenta, za važnije primerke bila su stalno aktivna i tri telefona. Za pet prvih ruskih marka neupotrebljenih ili

žigosanih a i na isečcima i pismima svrstanih u ukupno 300 lotova (kataloških brojeva) početne cene su izgrađene relativno nisko kako bi licitacija bila što življa pa je time i obezbeđeno da se neki lotovi prodaju neočekivano visoko. Neki od lotova su sadržavali kompletan izložbeni list vlasnika sa stručnom obradom i crtežima tipičnih grešaka ili retkih žigova ili neuobičajenih destinacija ili kombinacija frankatura na pismu, pa se može reći da je ovaj aukcioni katalog svojevrsni specijalizovani priručnik klasičnih maraka Imperijalne Rusije. Aukcija je počela sa specijalizovanim lotovima prve marke Rusije 10 kopejki smeđa sa plavim medaljonom nezupčana sa težištem na pismima, destinacijama i različitim vrstama upotrebe čak 173 kataloška broja. Nastavljeno je sa zupčanim markama od 10, 20 i 30 kopejki uključujući probne otiske i mešane frankature. Marke od 20 a posebno od 30 k. spadaju u svetske retkosti. Završetak aukcije je sa zadnjim izdanjem iz 1858. uglavnom na pismima u spektakularnim kombinacijama. Praktično svi lotovi su prodati, upada u oči da je marka nežigosana u četvercu od 30 k (br 4) drugi poznati četverac poreklom iz zbirke Faberge ponuđen za 150.000 \$ ostao neprodat iako svetska retkost. Ali pismo sa ovom markom u trojcu i markom br 1 kao kombinacija sa početnom cenom od 250.000 \$ (na slici) je prodato za spektakularnih 500.000 \$. Pismo je opisano kao najatraktivnija mešana frankatura Imperijalne Rusije, apsolutni unikat, najznačajnije pismo u zbirci koje je doprinelo visokim medaljama na mnogim svetskim izložbama i donelo slavu g Mikulskom. Pismo se smatra najznačajnijim primerkom poštanske istorije Rusije. Ukupna vrednost prodatog materijala iz ove zbirke se meri milionima dolara. Svi lotovi su visoko stručno opisani verovatno uz konsultacije sa vlasnikom, kvalitet ponuđenog materijala je generlno odličan a najmanje nepravilnosti i sitnice u kvalitetu su detaljno opisane. Kvalitet samog katloga, tehnički prikaz i kolor fotografije su na odgovarajućem vrhunskom nivou koji pripada ovakvoj zbirci. Prisustvo na ovoj aukciji je bilo vrhunski filatelistički događaj na nivou najveće svetske predstave.

Vitomir Sokolović, Beograd

VEOMA USPEŠNE GODINE POSLOVANJA SAVEZA FILATELISTA SRBIJE 1981-2002.

Krajem sedamdesetih godina prošlog veka, Filatelistički savez Slovenije i pojedina njegova društva počela su sa organizovanjem godišnjih susreta filatelista u pojedinim gradovima Slovenije (Bled, Ljubljana). Na ovim susretima redovno su učestvovali i filatelisti iz Beograda i drugih gradova Srbije.

Istih godina, i privatni biro „Antikviteti” iz Zagreba, organizovao je sajmove antikviteta U Zagrebu, a zatim je po nekoliko takvih sajmova godišnje organizovao i u Beogradu u hotelu „Jugoslavija”, sve do raspada države Jugoslavije zaključno sa 1991. godinom. I na ovim sajmovima u Beogradu redovno su učestvovali mnogi filatelisti i vlasnici drugih antikviteta iz Beograda i cele Srbije.

Navedeni susreti filatelista u Sloveniji i sajmovi antikviteta U Beogradu organizatora iz Zagreba, ili su povod da se na ideju tadašnjeg predsednika Saveza filatelista Srbije pokojnog Dušana Glavonjića i tehničkog sekretara Vladimira Markovića zvanog „Mare”, počne sa organizovanjem dva puta godišnje (proleće i jesen) susreta filatelista u Beogradu u hotelu „Jugoslavija”, čiji organizator je Savez filatelista Srbije. Prvi takav susret filatelista organizovan je 13. i 14. juna 1981. godine.

Kao što je svaki početak težak, s obzirom na ekskluzivnu lokaciju hotela „Jugoslavija”, cena zakupa bila je na njenom nivou dosta visoka, tako da su za ovaj prvi susret troškovi organizacije bili na pozitivnoj nuli, jedva pokriveni, odnosno bez ikakve zarade. Slično je bilo i na drugom susretu u proleće 1982. godine. Zbog toga je na inicijativu predsednika Glavonjića, te pisca ovih

redova, koji je u to vreme bio predsednik Srpskog numizmatičkog društva, počev od trećeg susreta u jesen 1982. godine, počelo zajedničko organizovanje susreta filatelista i numizmatičara u hotelu „Jugoslavija”. Na ovim susretima-sajmovima, dva puta godišnje (proleće i jesen), izlagači i prodavci materijala, pored filatelista i numizmatičara redovno su bili i vlasnici i ljubitelji raznih antikviteta, srebrnog i zlatnog nakita, raznih predmeta od srebra i zlata, porcelana keramike, satova, umetničkih slika, starog oružja, militarije, starog stilskog nameštaja, bibliofilije i sl.

U početku, pored izlagača, broj posetilaca sajмова nikada nije bio manji od 500 za dva dana, da bi se taj broj neprekidno povećavao i dostizao u proseku broj 1300 do 2200, da bi se na nekoliko poslednjih sajмова u hotelu „Jugoslavija” do bombardovanja 1999. godine taj broj i dalje povećavao. Prihodi sa održanih sajмова od zakupa stolova i prodatih ulaznica su prelazili sva očekivanja.

Savez filatelista Srbije i Srpsko numizmatičko društvo tih poslednjih deset godina održavanja ovih sajмова, delili su dobit u odnosu 50:50 ili u proseku od po 1.000-2.000 DM u dinarskoj protivvrednosti po jednom sajmu. Znatni prihodi u tim iznosima bili su i u poslednjih nekoliko godina pre napuštanja hotela „Jugoslavija”. Po završetku svakog sajma, obračun prihoda i rashoda sačinjavali su i svojim potpisima potvrđivali neposredno predsednici organizatora sajмова.

Zajedničko održavanje sajмова antikviteta između Saveza filatelista Srbije i Srpskog numizmatičkog društva bilo je do zaključno proleća 1996. godine, kada je predsednik Srpskog numizmatičkog društva predao svoju dužnost novom predsedniku i rukovodstvu Društva. Zbog stvorene patološke netrpeljivosti novog predsednika i rukovodstva Srpskog numizmatičkog društva prema filatelistima i drugim izlagačima antikviteta kao kolekcionarima, to rukovodstvo kategorički je otkazalo dalje zajedničko organizovanje sajмова antikviteta, već je isto društvo nastavilo da održava svoje posebne sajmove numizmatičara.

Dalje održavanje sajмова filatelista i drugih antikviteta, u ime Saveza filatelista Srbije tehnički je preuzeo i organizovao pokojni Petar Stojković, s tim što je broj sajмова povećan na jedan sajam mesečno, izuzimajući letnje mesece juli-avgust. U međuvremenu, Stojković je registrovao agenciju „Senzal” na ime svog sina Dušana Stojkovića, ovlašćenu za organizovanje ove vrste sajмова.

Pored mesečnih sajмова Stojković je organizovao i po jedan susret nedeljno (svakog četvrtka) prvo u restoranu „Dva jelena” u Skadarliji, zatim u restoranu „Metro” kod Vukovog spomenika, potom u Društvu inženjera i tehničara i najzad u maloj sali hotela „Slavija”. I od ovih nedeljnih susreta

kolekcionara antikviteta bilo je dobiti po pokriću rashoda, što se takođe delilo 50:50 između SFS i Stojkovića.

Zbog rušenja pri bombardovanju dela hotela „Jugoslavija”, SFS je u zajednici sa Stojkovićem dalje održavanje sajмова organizovao u hotelu „Slavija”. Prihodi su bili znatno veći od rashoda, kao i u hotelu „Jugoslavija” sve do kraja 2002. godine, a posle toga broj posetilaca i izlagača rapidno se smanjivao, pa samim tim i dobit. Zbog opadanja interesovanja i smanjenja broja izlagača i posetilaca, nedeljni susreti kolekcionara antikviteta četvrtkom su ukinuti.

Razlozi za smanjeni broj izlagača i posetilaca su u činjenici da se broj organizatora sajмова u međuvremenu povećao na četiri, jer su pored SFA sajmove istog karaktera organizovali i Agencija „Antiques hoby” i Društvo antikvara Srbije. Tačno je da su organizatori sajмова svoje programe međusobno usklađivali, tako da je skoro svakog vikenda održavan po jedan sajam, pa je to uticalo da se broj izlagača pa samim tim i posetilaca sve više smanjivao, da bi konačno došao do simboličnog broja.

Vredno je još napomenuti da su na ranijim uspešnim sajmovima kao posetioci i kupci raznog materijala učestvovali i mnogi stranci iz ambasada raznih zemalja: Amerike, Rusije, Austrije, Mađarske, Italije, Francuske, Nemačke u dr. što sada više nije slučaj.

Iz napred izloženog je vidljivo, da je SFS u poslednje dve decenije prošlog veka vrlo uspešno poslovao, da su znatna finasijska sredstva obezbeđivana organizovanjem sajмова antikviteta, kojim su se finansirale razne aktivnosti Saveza, kao što su izdavanje časopisa „Filatelista” i druge pojedine filatelističke publikacije, zatim, delemično su se finansirale i filatelističke izložbe, kao i proslava 50. godišnjice formiranja SFS (za tu proslavu PTT nije dala obećana sredstva).

Pored navedenih novčanih sredstava, Savez je znatan deo dobijao i od provizije novih izdanja poštanskih maraka od PTT Srbije za potrebe članova svojih društava kao i od članarine. Ovim sredstvima znatno su podmirivani troškovi kancelarije Saveza i plaćanje tehničkog sekretara.

Međutim, iznenađujući je stav jednog člana predsedništva Saveza, iznet na sednici predsedništva dana 04.12.2003. godine, „...da društva ucenjuju Savez i da on smatra da je promet maraka kroz Savez čist gubitak, kao i da Savez treba da prestane da se time bavi”. Ovo je stav člana predsedništva koji se i sam snabdevao novitetima maraka više od dvadeset godina.

Neshvatljivo je da se predsedništvo nije ogradilo od ovakvog stava, koji je u odnosu na postojanje Saveza krajnje destruktivan, jer se time podrivaju temelji statuta Saveza na kojima je 1948. godine takav savez formiran, radi

redovnog snabdevanja svojih članova novim izdanjima maraka i organizovanja filatelističkih izložbi.

SUBOTA I NEDELJA – 13. i 14.VI 1981. godine

SAVEZ FILATELISTA SRBIJE
Časopis "Filatelista"

organizuju

PRVI
SUSRET FILATELISTA
U BEOGRADU

Hotel "Jugoslavija" – od 9,00 - 17,00

PRIJAVE I OBAVEŠTENJA: Savez filatelista Srbije
Beograd, Sremska 6/IV
Telefon: 638-751

OBEZBEDJENJE SMEŠTAJA: Hotel "Jugoslavija"
Novi Beograd,
Bul. E.Kardelja 3
Telefon: 600-222

Susret se organizuje u saradnji sa RO "Jugomarka", obeležava se prigodnim kovertom i žigom, a 14.VI u 14,00 biće organizovana kolektivna poseta izložbi "Filatelistička zbirka Josipa Broza Tita" u Muzeju "25. maj".

U prilogu teksta su date pozivnice za Prvi susret filatelista 13. i 14. juna 1981. godine, pozivnica za jubilarni susret povodom održavanja 20. godišnjeg sajma antikviteta, kao i primerak obračuna prihoda i rashoda, kada je devizni kurs bio 1DM=1Din. Takođe, priložen je primerak obračuna sa sastanka četvrtkom u hotelu „Slavija” za prvo tromesečje 2002. godine.

**OGLAŠAVANJE I REZERVACIJE
ZA IZLOZBENI PROSTOR**

Petar Stojković 011/438-278

OBAVEŠTENJA

Savez Filatelista Srbije

011/638-751

JAT- HOTELI SLAVIJA

011/450-842

UČESNICI SUSRETA IMAJU
POPUST NA SMEŠTAJ 20%

Jubilarni
**SUSRET FILATELISTA
I DRUGIH KOLEKCIONARA**
23. - 24. 06. 2001.
JAT-HOTELI SLAVIJA
09 - 16 h
Jun 1981 Jun 2001
FILATELIJA
ANTIKVITETI
NUMIZMATIKA
STARI SATOVI
STILSKI NAMEŠTAJ
STARI NAKIT
UMETNIČKE SLIKE
STARO DRUŽJE
ZA POSETIOCE BESPLATNA PROCENA I STRUČNA POMOĆ
ORGANIZUJU SAVEZ FILATELISTA SRBIJE I AGENCIJA SENZAL

O B R A Č U N
 PRIBODA I RASHODA DVANESAVSKOG SUDREDA NUMIZMATIČARA I FILATELISTA
 15. i 17.04.1994. GODINE
 U BEOGRADU JUGOSLAVIJA"

P R I B O D A:

- 1.117.- din. od ulaznica (1.117 x 1,00)
- 2.161.- din. od stolova (1.613.- mm. 449.- fil. 8-10 st.)
- 150.- din. od "Jugomarka".

3.428.- dinara = U K U P N O

R A S H O D I:

- 350.- din. nakup sale po računu Hotela "Jugoslavija" 046778 od 16.04.94.
- 578.- din. nakup troškova filipske organizacije i obezbeđenja održavanja sajmeta: štampaње priznanica 30.-+20.- blok - priznanice + 108.- Ružica Marković + 150.- Petar Stojković + 70.- Sanja Rudolf + 50.- Goran Stanković + 50.- Marija Vladimir + 50.- Milica Bata + 50.- Milica Bata

928.- dinara = U K U P N O

R E Z E R V I S T A N I S T I A:

- 3.428.- dinara = P R I B O D I
- 928.- " = R A S H O D I

2.500.- dinara = VIŠAK PRIBODA NAD RASHODIMA

Navedeni iznos od 2.500.- dinara viška prihoda nad rashodima dele Srpsko numizmatičko društvo i Savez filatelista Srbije u odnosu 50:50, tako da svakoj od ovih dveju organizacije pripada jednak iznos od po 1.250.- din.

Obojima "Jugomarka" u iznosu od 150.- dinara uplatiće neposredno na šir. račun SPS.

Obnos navedenih neposredno na SPS obračun je: 1.250 - 150 = 1.100 dinara.

Takođe, na SPS obračun je: 1.250 + 20 sa blok priznanice = 1.270 dinara

Svi ostali troškovi navedeni u ovom obračunu isplaćeni su neposredno na ruke navedenih lica.

Navedeni pripadajući iznosi SPS i SND uplaćeni su na šir. račune, št. se prikazuju primercima kopija uplatnica.

ZA SAVESKO NUMIZMATIČKO DRUŠTVO
 I S A V E Z F I L A T E L I S T A S R B I J E
 Vladimir Stoković

ZA SRPSKO NUMIZMATIČKO DRUŠTVO
 P r o d a o c i
 Vladimir Stoković

Obračun

prihoda i rashoda sa SASTANAKA KOLEKCIONARA četvrtkom u JAT hotelima Slavija, za januar, februar i mart 2000. godine

A. Prihodi:

Januar:

-Od ulaznica.....Ukupno: 152kom.....Dinara: 1520
 -Od izdatih stolova.....Ukupno: 5kom.....Dinara: 2000

Februar:

-Od ulaznica.....Ukupno: 196kom.....Dinara: 1960
 -Od izdatih stolova.....Ukupno: 6kom.....Dinara: 2400

Mart:

-Od ulaznica.....Ukupno: 261kom.....Dinara: 2610
 -Od izdatih stolova.....Ukupno: 6kom.....Dinara: 2020

UKUPNI PRIBODI:.....Dinara: 13110

B. Rashodi:

-Plaće zaposlenima za januar, februar i mart
 2000. godine.....Dinara: 1800
 Materijalni troškovi (priznanice, blokovi i papir).....Dinara: 1081

UKUPNI RASHODI:.....Dinara: 2881

-DOBIT (A-B-13110-2881).....Dinara: 10229

Petovina dobri (5114.50 dinara) (1460.00 + 1880.00 + 1774.50) je uplaćena na račun Saveza filatelista Srbije.

Ovaj obračun je sačinjen u Beogradu, 31. marta 2000. godine.

Petar Stojković sr.

VESTI IZ SAVEZA I FILATELISTIČKIH DRUŠTAVA

Održana godišnja skupština Saveza filatelista Srbije

Januara 28. i u nastavku 18. marta o.g. u Poštanskom muzeju u Beogradu održana je godišnja skupština Saveza filatelista Srbije u prisustvu punopravno prisutnih delegata iz 18 filatelističkih društava. Skupština je održana posle veoma duge pauze, budući da je rukovodstvo organizacije ocenjivalo da li su se i kada stvorili uslovi za njeno održavanje. Sve to bez potpunije argumentacije bilo u aktima Saveza bilo u samoj logici obrazlaganja. No to sve ostavimo na stranu. Skupština je održana u veoma mučnoj atmosferi ispunjenoj nezadovoljstvom. U radu naše organizacije dejstvom mnogih opštih i posebnih uslova već duže vreme prisutni su sve veći i brojniji organizacioni i poslovni problemi. Bojim se da komentarišem kako bi to izgledalo ako bi se u dužem vremenskom periodu koji je za nama analizirali svi važni parametri o stanju u organizaciji: broj sakupljača i broj članova, broj društava i njihov rad, promet poštanskih maraka preko saveza i društava, učešće mlađe populacije u filateliji...Uz to, naišle su i finansijske nedaće, koje u smislu apsolutnih veličina tj. vrednosti ne predstavljaju preveliki iznos, ali koje su pretile bez malo gašenjem saveza. Malo se šta preduzelo da se pokuša njihovo razrešavanje, sem ako se uspehom ne računa odlaganje izmirenja obaveza koje su davno dospele i niz godina poslovanja sa gubicima.

Elem, dosadašnje rukovodstvo je smenjeno osim predsednika, koji je demisionirao i izabrano novo rukovodstvo odnosno organi upravljanja saveza. Po već ustaljenom pravilu, koje se uzgred budi rečeno već kod sledećeg rada na statutu treba da preispita, izabran je novi predsednik sa užim delom predsedništva, te predsedništvo u punom sastavu, nadzorni odbor i sud časti.

Novoizabrani predsednik je u svom obraćanju skupštini odnosno izlaganju svog predloga programa organizacije, pokušao da identifikuje pojedinačna pitanja, probleme i teme i kako će se novo rukovodstvo odrediti prema njima. Ne znam da li su sve tačke ovog programa naišle na nepodeljene simpatije prisutnih u sali i kod članova. Jedno od tih pitanja je komunikacija između pojedinih članova, evidentni animoziteti, prepotentnost u ophođenju, pokušaj klasifikacije sakupljača po apsurdnim obeležjima. Naizgled ništa posebno važno. Ja kažem da je to veoma važno i da predstavlja jednu u nizu naših sramota. Sramota o kojoj se već dosta zna ne samo u organizaciji već i šire i to baš tamo gde to ne treba da se čuje. Konsolidovanje ekonomskog stanja se takođe postavlja kao prioritetan uslov, kako bi se savez i to samo na zdravoj osnovi vratio u pojedinačne aktivnosti, koje ispunjavaju društveni život u organizaciji. Predsednik je obećao da će na svakoj sednici predsedništva informisati o ažurnom finasijskom stanju i da će naravno predlagati i preduzimati mere da se stanje poboljša. U svom izlaganju novoizabrani predsednik Đorđe Radičević je istakao da je u našim prilikama apsurdno da se lice na ovu dužnost imenuje na 4 godine, što je predugačak period i da aktima treba ograničiti njegov mandat najduže na 2 godine. Podsetio je da postoji i institut ostavke i on lično će ga koristiti „čim se za tako nešto ukaže potreba i bez dužeg čekanja”.

Novoizabrani sekretar saveza je Slobodan Meandžija, a preostala dva člana užeg rukovodstva saveza su Predrag Antić i Milan Vujović.

Prva sednica novog predsedništva Saveza filatelista Srbije odžana je 26. aprila t.g. u prostorijama SFS u Beogradu.

Sednici je prisustvovalo 10 članova predsedništva: Đ. Radičević, S. Meandžija, M. Vujović. I. Tangl, Lj. Vujković, A. Zarić, S. Novaković, M. Mrđa, D. Krstić, B. Stanković, kao i predsednik nadzornog odbora Z. Maljica.

Odsutni su bili P. Antić i S. Marković. Pozivu se nisu odazvali predsednik AFSCG D. Janjetović i dosadašnji predsednik SFS dr M. Radovanović.

Sednica je imala obiman dnevni red. Uz kratak prikaz zatečenog stanja bilansa uspeha i obaveza i potraživanja na dan 31. III. t.g., posebna pažnja je bila posvećena predlogu plana i programa rada saveza do kraja 2006. godine. U okviru te tačke dnevnog reda doneta je odluka da se na principu dobrovoljnosti prikupe određena sredstva kao pozajmica od članova organizacije, a prvenstveno u svrhu vraćanja preostalog duga prema PTT Srbija. Ocenjeno je naime da taj dug koji je ostao u iznosu od 150.000,00 dinara iako nije dospeo jer je reprogramiran, treba odmah vratiti jer pre toga ne treba započinjati razgovore o novom sponzorstvu sa PTT. Tu su još neke obaveze, koje se moraju preispitati. Prikupljanje u međuvremenu do održavanja sednice već je započelo i zahvaljujući razumevanju i želji da se pomogne, od nekolicine članova organizacije su prikupljena sredstva i dug pošti vraćen u celosti. Inače, ove poza-

jmice date savezu ne daju vlasnicima pravo na kamatu ili bilo kakvu drugu vrstu naknade ili privilegije.

Tim povodom predsednik je naglasio da kao odgovorno lice saveza predlaže da se ograniči kako ukupan iznos ovakvog zaduženja, tako i pojedinačni iznos od jednog lica na 30.000,00 dinara. Obavestio je članove da je prema antikorupcijskom zakonu svako pravno lice, pa i naš savez dužan da policiji prijavi imena članova predsedništva i nadzornog odbora i da su članovi rukovodstva lično odgovorni u slučaju nesavesnog ili zlonamernog rada i postupaka u vođenju organizacije.

Stalnim slabljenjem prihodovne strane budžeta SFS, gubljenjem do skora glavne poslovne aktivnosti, prodaje noviteta društvima, te stalnim smanjivanjem prihoda od održavanja kolekcionarskih skupova u saradnji sa Agencijom „Senzal”, Savez je doveden u težak materijalni položaj. Predsedništvo se moralo opredeliti za neku od mera radi kakvog takvog ublažavanja situacije. Doneta je odluka o povećanju cena zakupa stolova i ulaznica u klubu. O tome je najšire članstvo obavješteno pismenim obavještenjem.

U nastavku, na bazi informacije koja je podneta da će uže rukovodstvo ličnim prilogom finasirati naredni broj časopisa FILATELISTA, koji eto pravi do sada najduži period zastoja u izlaženju u svojoj gotovo 60. godišnjoj istoriji, doneta je odluka da uže predsedništvo za ovaj 259. broj uzme na sebe ulogu uređivačkog odbora i uredništva i da broj po mogućnosti izađe pre godišnjih odmora. Izbor stalnog uredništva i glavnog i odgovornog urednika odlaže se s tim da se predloži oko toga što pre formiraju.

Predsednik je rekao da je oko predloženog plana aktivnosti organizacije vođena šira rasprava pre sednice sa Savezom filatelista Vojvodine i sa nekoliko društava u Beogradu. Jednodušno je ocenjeno da je sadržaj plana ograničen finasijskim sredstvima, što traži da se obave potrebni razgovori s Poštom, koji su najavljeni.

Takođe, ocenjeno je da ne postoje realni uslovi za pripremu nacionalne izložbe, a da se pri tome očekuju rezultati zakazanog referenduma u Crnoj Gori o izdvajanju. Dakle, to pitanje će se svestrano razmotriti kasnije, a u konsultacijama sa Poštanskim sistemom Srbije, kao i sa drugim važnim institucijama.

Kao tačke dnevnog reda sednice treba pomenuti aktivnost koja proističe iz mogućeg rezultata referenduma u Crnoj Gori o nezavisnosti i prestanku državne zajednice. Srpski filatelistički klub vraćen je u punopravno članstvo organizacije. Članovi tog društva su prikupili znatno veću članarinu od propisane i uplatili na račun saveza. Razmatran je aneks ugovora sa Agencijom „Senzal” o organizovanju kolekcionarskih sajmova.

Pažljivom posmatraču i analitičaru rada predsedništva Saveza u dužem vremenskom razdoblju nije mogla da promakne činjenica da su pozivi sa pisanim materijalima za sednicu poslati petnaest i više dana pre njenog održavanja. Možda će se mnogi zapitati kakve to ima veze sa samom sednicom. Neki možda neće i dobro je ako ima puno takvih.

Zakazana druga sednica predsedništva

Za 11. juli t.g. zakazana je druga sednica predsedništva Saveza zbog rešavanja pitanja, koja se ne mogu odlagati za septembar. Pismeni pozivi sa materijalima članovima su upućeni. Rešavaće se o zadacima koji proističu iz gašenja AFSCG, počev od prijavljivanja punopravnog članstva saveza u međunarodnim filatelističkim organizacijama do odluke o preuzimanju prava i obaveza bivše asocijacije na naš Savez. Jedinstvena članska karta takođe je predmet rasprave i odlučivanja. Očekuje se izlazak 259. broja časopisa pre početka pune sezone godišnjih odmora.

SRPSKI FILATELISTIČKI KLUB

Godine 1919. srpski filatelistički klub je osnovao u Beogradu čuveni filatelista istraživač i pisac mnogih stručnih članaka g. Evžen Deroco. Time je ovo filatelističko udruženje postalo najstarije i najpoznatije na Balkanu. Kasnije su članovi ovog Kluba osnovali Savez filatelista Jugoslavije čiji je prvi predsednik bio g. Deroco. Kroz članstvo Srpskog filatelističkog Kluba prošli su svi viđeniji filatelisti istraživači i sakupljači sve do 1941. kada je filatelistički život u Srbiji i Jugoslaviji zbog početka Drugog svetskog rata potpuno zamro.

Godine 1947. filatelisti Srbije su osnovali Savez filatelista Srbije a kasnije i sa ostalim Savezima i Savez filatelista Jugoslavije, neki od viđenijih filatelista predratnog Srpskog filatelističkog Kluba su učestvovali u formiranju ovih posleratnih Saveza.

Godine 1991. grupa viđenijih filatelista je odlučila da registruje filatelističko društvo SRPSKI FILATELISTIČKI KLUB pa je time praktično reosnovan klub iz 1919. godine. Reosnivačka Skupština održana je u zgradi Poštanskog muzeja ZJPTT. Donet je Statut po statutu SFK-a iz 1919. modifikovan u okviru zakonskih normi. Za predsednika je izabran g. Petrović Mića poznati sakupljač, izlagač i nosilac više zlatnih medalja, za potpredsednika g. Aleksandar Krstić. Ubrzo je sa zakonski neophodnih 10 (re) osnivača članstvo u ovom danas filatelistički elitnom klubu prihvatilo 84 člana iz zemlje i inostranstva. Članovi su uglavnom sakupljači balkanskih zemalja većina i izlagači, atestatori, sudski veštaci.

Godine 1995. SFK je održao samostalnu filatelističku izložbu u prostorijama Poštanskog muzej, koja je po sadržaju i organizaciji bila jedna od

najboljih izložbi u zemlji. Članovi SFK-a su na nacionalnim i međunarodnim izložbama osvajali i najviše medalje pa i velika zlata.

U periodu sankcija i rata na području bivše Jugoslavije filatelistički život je nažalost sveden na minimum pa se i broj članova i aktivnosti SFK-a bitno smanjio. Održane su još tri skupštine promenila su se tri predsednika.

Godine 2000. pet članova SFK-a je odlučilo vlastitim kapitalom da osnuje aukcijsku kuću i uz pomoć drugih članova uspešno je održano 7 javnih aukcija. Prezentacija i rezultati aukcija su objavljivani na internet adresi

Godine 2002. Održana je velika Skupština SFK-a u aukcionoj sali SFK-a izabran je novi predsednik g. Nikola Ljubičić, osnovane su komisije za različite vidove bavljenja filatelijom a zbog nesuglica sa rukovodstvom SFS-a aktivnost samog Kluba se svela na pojedinačna učestvovanja članova na nekim izložbama u zemlji i inostranstvu. Aukcije su i dalje uspešno organizovane.

Godine 2003. Sedište Kluba i sedište aukcije je preseljeno u nove prostorije u ulici Gospodar Jevremovoj 56 u samom centru Beograda u boemskoj četvrti „Skadarlija”. Broj članova i aktivnosti su postepeno rasle.

Godine 2005. na istoj adresi Srpski filatelistički Klub dobio je i luksuzno uređenu aukcionu salu sa 50-60 mesta i novim kompjuterskim programom. Internet prezentacija je povećana na 500 MB pa je moguće prikazati nekoliko poslednjih aukcija i realizacije.

Godine 2006. je održana nova skupština SFK-a izglasan je novi predsednik g. Aleksandar Krstić. Odlučeno je da se zbog propusta starog rukovodstva posrnuli Savez filatelista Srbije snažno pomogne da se novom rukovodstvu da podrška da se obnovi izlaženje časopisa „Filatelista” a da se sav prihod SFK-a ustupi SFS-u.

Godine 2006. u maju uspešno je održana 26. po redu javna filatelistička aukcija, izdat je luksuzan katalog u boji a poseta je nadmašila sva očekivanja.

ZAPISNIK SA SKUPŠTINE SFK 08.04.2006.

1. Usvojen je jednoglasno dnevni red, svih 13 prisutnih članova su se potpisali kao i dva pozvana gosta.
2. Predsednik SFK-a g. Ljubičić je pročitao izveštaj o radu SFK-a od poslednje Skupštine do danas (izveštaj je priključen). Glasanjem svi prisutni su jednoglasno usvojili izveštaj.
3. Svih 25 aukcija su dobro organizovane i realizovane. Sudski spor sa SFS-om je stavljen u mirovanje i time praktično okončan, uz angažovanje novog rukovodstva SFS-a. i SFK-a.

Broj članova je trenutno neutvrđen ostavljeno je novom rukovodstvu da to utvrdi. Planira se i pokretanje časopisa. Prihod koji je ostvaren od prethodnih aukcija pokrio je troškove a ostatak je pokrio organizovanje različitih delatnosti SFK-a.

4. Predlaže se izbor novog rukovodstva: i to za predsednika KRSTIĆ ALEKSANDAR
5. Prisutni su jednoglasno (sa jednim uzdržanim glasom, budućeg predsednika) izglasali i novi predsednik je predložio rukovodstvo i predsednike komisija.
6. Jednoglasno je prihvaćeno buduće rukovodstvo i predsednici komisija.
7. Predsednik komisije za rad sa omladinom g. Matejić je započeo široku diskusiju o budućnosti rada sa omladinom u koju su se uključili skoro svi prisutni posebno g. Dragan Krstić. Dati su novi predlozi i ideje sa željom da se podmladak zainteresuje za ideje, ali zaključeno je, neizostavno je potrebna finansijska podrška institucija i donatora. Sledila je diskusija o troškovima postavke izložbi po školama radi edukacije. Gost g. Meandžija je istakao, kao član predsedništva SFS-a, da je i u ovoj organizaciji razmišljamo na istu temu i da bi možda bilo najbolje da SFS i SFK zajedničkim snagama pokušaju rad sa omladinom po svim pitanjima.
8. G. Arsić je u vezi filatelističkih izložbi izneo niz predloga sa akcentom na održavanju izložbi po mestima u užoj Srbiji i Vojvodini kako bi se proširio krug ljubitelja filatelije i kako bi se što širi krug ljudi upoznao sa načinom sakupljanja i izlaganja. Predloženo je da se u saradnji sa SFS-om do kraja godine organizuju dve regionalne izložbe a na proleće 2007. i SRBIJAFILA. G. Meandžija je izvestio da je za 23. maj 2006. planirana

promocija izdanja Nikole Tesle u Poštanskom muzeju sa PTT Srbijom i Jugomarkom i da se pozivaju izlagači da organizuju izložbu na tu temu uključujući i PTT Muzej. G Janković predlaže da svaku promociju maraka prati odgovarajuća izložba uz konstataciju da imamo suviše ozbiljne izlagače a da se malo radi na formiranju modernih zbirki i filatelističkih tema od Drugog svetskog rata do danas. Za ovakve akcije neophodna je pomoć Jugomarke i PTT Srbije.

9. G. Radičević kao novoizabrani predsednik SFS-a je potvrdio da su po praktično svim pitanjima stavovi indentični, iako, naglasio je, na neki način SFK predstavlja elitne članove, uglavnom vrhunske sakupljače i poznavaoce filatelije, pa približavanje modernoj filateliji posebno pozdravlja.
10. G. A. Krstić je predložio da se članarina SFK-a smanji sa 30 € na 20 € i da se celokupna uplati SFS-u bez obzira što je obaveza članova da SFS-u plate po 200. - din (cca. 2.30 €) za svakog člana. Buduće finansiranje Društva je jedino moguće iz prihoda aukcione prodaje. Predlog je jednoglasno prihvaćen i svi prisutni članovi su odmah uplatili članarinu za 2006. koja je predata SFS-u.
11. G. Janković je predložio da se SFS prijavi FIP-u i FEP-i za punopravno članstvo. Većina prisutnih posle šire diskusije u koju se aktivno uključivao i drugi gost G. Stanković podržavaju sve ove stavove. Krajnji zaključak je da ovaj problem prevazilazi naše Društvo i da je na rukovodstvu SFS-a da na najbolji mogući način uredi odnose sa drugim filatelističkim organizacijama u zemlji i inostranstvu.
12. Skupština je zaključena po svim tačkama dnevnog reda, trajala je četiri i po sata.

Dogovoreno je da nova skupština SFK bude održana za oko godinu dana ukoliko ne bude potrebe za vanrednim zasedanjem a da u međuvremenu sve novosti koje se tiču našeg Društva budu objavljivane na internetu u rubrici „o nama” i u časopisu Filatelista.

U Beogradu, 8.4.2006.

Sekretar SFK i zapisničar

Nebojša Dubajić

SADRŽAJ

Đorđe Radičević PORUKE PRIVREMENOG UREDNIŠTVA	1
Akademik Aleksandar Marinčić JUBILEJ NIKOLE TESLE	3
Dragoljub Poposki IZLOŽBA U PTT MUZEJU „VEK I PO OD ROĐENJA NIKOLE TESLE”	10
Damir Novaković PREGLED MARAKA I POŠTANSKE ISTORIJE TRSTA, RIJEKE, ISTRE I SLOVENSKEG PRIMORJA 1945 - 1947.	13
Dr Jovan Veličković, Beograd POŠILJKE ZA INOSTRANSTVO IZ SRBIJE POD OKUPACIJOM 1941-1944. GODINE	27
Ljudevit Vujković, Subotica SPECIJALNO ŽIGOSANJE MARAKA U BAČKOJ OD OSLOBOĐENJA TIH KRAJEVA 1944. GODINE DO KRAJA DRUGOG SVETSKOG RATA	33
Đ. Radičević JUBILARNI KONGRES MEĐUNARODNOG UDRUŽENJA FILATELISTIČKIH EKSPERATA (A.I.E.P.)	38
Aleksandar Krstić SVETSKA FILATELISTIČKA IZLOŽBA WASHINGTON 2006.	41
Aleksandar Krstić RUSIJA – MARKE I POŠTANSKA ISTORIJA	43
Vitomir Sokolović, Beograd VEOMA USPEŠNE GODINE POSLOVANJA SAVEZA FILATELISTA SRBIJE 1981-2002.	45
VESTI IZ SAVEZA I FILATELISTIČKIH DRUŠTAVA	50
SRPSKI FILATELISTIČKI KLUB	53
ZAPISNIK SA SKUPŠTINE SFK 08.04.2006.	55

JUGOMARKA

D.P. "JUGOMARKA" 11000 Beograd
Palmotićeveva 2, tel:011/32 31 952, fax: 344 1118

Poštanskim markama, filatelističkim priborom
i literaturom snabdevajte se u prodavnici
"FILA CENTAR"

Beograd, Takovska 7, tel: 011 334 32 48

ФИЛАТЕЛИСТА

ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

